

ORANSSIN ASUMISMALLI JA YHTEISÖLLINEN ASUMINEN
ASUKKAIDEN KOKEMANA

Lena Pascale

Opinnäytetyö, syksy 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Pascale, Lena. Oranssin asumismalli ja yhteisöllinen asuminen asukkaiden kokemana. Diak Helsinki, syksy 2013. 78 s., 4 liitettä. Diakonia- ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Oranssi ry on helsinkiläinen nuorisojärjestö, jonka keskeinen toimintamuoto on nuorten omaehtoisen kulttuuri- ja kansalaistoiminnan tukeminen sekä yhteisöllinen asuminen. Vuonna 2012 Oranssin asunnoissa asui 104 asukasta. Opinnäytetyön tavoitteena oli tarkastella Oranssin asumismallia asukkaiden kokemana. Tutkimuksen tarkoituksena oli tehdä asumismalli ja asukkaiden kokemukset asumisesta näkyväksi mahdollista kehittämistä varten. Asumismallia on tutkittu työssä yhteisöllisyyden ja osallisuuden käsitteiden avulla.

Tutkimus on sekä laadullinen että määrällinen. Määrällinen aineisto kerättiin kaikkien kahdeksan asuinyhteisön asukkaille jaetun kyselylomakkeen avulla maaliskuussa 2013. Kyselyn alustavien tulosten perusteella järjestettiin kaksi teemaryhmähaastattelua. Ryhmähaastatteluihin osallistui yhteensä kuusi eritaustaista asukasta neljästä eri asuinyhteisöstä keväällä 2013. Laadullinen aineisto on kerätty sekä kyselyn laadullisen osion että kahden ryhmäteemahaastattelun avulla. Analyysin pääpaino on laadullisessa aineistossa. Haastattelut on analysoitu teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla.

Tutkimuksen tuloksien mukaan asukkaat liittivät asuinyhteisöjensä yhteisöllisyyteen yhdessä tekemisen, keskinäisen vuorovaikutuksen, vastavuoroisuuden, läheisyyden ja turvallisuuden tunteen, mutta myös yhteistoimintaan kuuluvat ristiriidat. Yhdistys tarjoaa asukkaiden mukaan hyvät mahdollisuudet osallistumiseen. Asukkaat arvostavat asuinyhteisöjensä autonomista asemaa sekä omaehtoisen itse tekemisen mahdollisuutta. He kokevat asumismallin työläänä, mutta palkitsevana.

Oranssin asumismalli tarjoaa konkreettista yhteisöllistä toimintaa, jossa toteutuu asukkaiden vahvaa osallistumista. Yhteisöllisyys ja osallisuus näyttävät perustuvan tulosten mukaan asuinyhteisöjen autonomisen asumisen malliin, minkä ylläpitäminen näyttää motivoivan asukkaita organisoitumaan ja kehittämään toimintaansa. Eri asuinyhteisöissä on kuitenkin erilaiset valmiudet tarjota osallisuuden mahdollisuuksia ja osa asukkaita kaipasi enemmän ohjausta ja tukea työntekijöiltä käytännön töiden tekemiseen ja Oranssin kulttuurin säilyttämisessä.

Asiasanat: yhteisöllisyys, osallisuus, asuinyhteisö, kansalaistoiminta

ABSTRACT

Pascale Lena. Young adults living in community housing at Oranssi: Inhabitants' point of view. 78 p., 4 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2013. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the study was to find out how the residents experience the housing model of Oranssi. Oranssi is a youth civic organisation whose housing model is based on communality and strong participation. This study was commissioned by Oranssi ry. The study was both qualitative and quantitative. The quantitative material was collected by sending a questionnaire in March 2013 to all residents. The qualitative material was gathered in the spring of 2013 by interviewing six residents in two groups. The questions were organized by themes. The qualitative material of the questionnaire and the interviews were analyzed using content analysis. The focus is on the qualitative material.

According to the study, the residents understand communality as collaboration, intimacy, reciprocity and a sense of security, but also as conflicts in cooperation. The residents value the self-governing of their community and the possibility of spontaneous do-it-yourself culture. They experience the model laborious but worth undertaking. The study indicates that communality is based on activity. The results of the study showed the inhabitants experience strong inclusion and participation in housing. Communality and inclusion seem to be based on the autonomy and space of the housing communities, which motivates residents to get organized and take responsibility. Different housing communities seem to have different capabilities to support inclusion. Some of the residents wish for guidance and support for keeping the housing model functioning and support for maintaining the culture of Oranssi.

Keywords: inclusion, participation, community housing, civil action

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 ORANSSI KANSALAI SJÄRJESTÖNÄ	7
2.1 Oranssin toiminta	7
2.2 Nuorten omaehtoisen asuntotuotannon malli	8
2.3 Yhteiskunnallisen liikkeen elinkaari	9
2.4 Kansalaistoiminnan muutos	10
3 YHTEISÖLLISYYS JA OSALLISUUS	12
3.1 Yhteisöt ja yhteisöllisyys	12
3.1.1 Yhteisöllisyyden uhat ja mahdollisuudet	14
3.2 Osallisuus	16
3.2.1 Osallisuus ja nuoret	17
3.2.2 Osallisuus ja jäsenyys yhteisössä	18
3.2.3 Osallisuuden edellytykset	19
3.2.4 Osallisuuden kokemus	20
3.2.5 Kuluttaminen ja elämäntapavalinnat vaikuttamisen välineinä	22
3.3 Aiemmat tutkimukset	23
4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA MENETELMÄT	27
4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	27
4.2 Tutkimuksen kulku	27
4.3 Kysely menetelmänä	28
4.4 Ryhmähaastattelu menetelmänä	29
4.5 Haastatteluiden toteutus ja analyysi	31
4.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	33
4.6.1 Oma rooli	34
4.6.2 Käsitteiden, menetelmien ja toteutuksen eettisyys ja luotettavuus	36
5 TULOKSET	38
5.1 Yhteisöllisyys Oranssilla	38
5.2 Yhteisöllisyyden säröt	42
5.3 Osallisuus Oranssin asuinyhteisöissä	43

5.3.1 Osallistumisen edellytykset.....	43
5.3.2 Vaikuttaminen ja päätöksenteko	46
5.3.3 Osallisuuden kokemus	47
5.4 Ekologisuus	49
6 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ ORANSSI-ASUMISESTA.....	50
7 POHDINTAA	56
8 OMA AMMATILLINEN KASVU	60
LÄHTEET.....	62
LIITE 1: Saatekirje.....	70
LIITE 2: Kyselylomake.....	71
LIITE 3: Haastattelurunko	79
LIITE 4: Esimerkki sisällönanalyysistä	81

1 JOHDANTO

Keskustelu nuorten osallisuudesta on jatkunut pitkään ja on noussut uudestaan vahvasti otsikoihin nuorisotyöttömyyden ja -asunnottomuuden lisääntyessä. Julkisten palveluiden yhä vähenevät resurssit ohjaavat määrittelemään hyvinvointiyhteiskuntamme uudelleen. Globalisaation seurauksista aiheutuva yleinen epävarmuus on lisääntynyt ja puheet nuorten syrjäytymisestä käyvät mediassa kiivaina. Nuorten osallisuutta pyritään edistämään eri keinoin, mutta myös nuoret itse hakevat uusia tapoja ottaa elämänsä haltuun ja kokea osallisuutta maailmassa. Koen, että tällöin yhteiskunnan eri tahojen tulisi tukea nuorten mahdollisuuksia vaikuttaa tärkeiksi kokemiinsa asioihin.

Oranssi ry on helsinkiläinen nuorisojärjestö, jonka keskeiset toimintamuodot ovat nuorten omaehtoisen kulttuuri- ja kansalaistoiminnan tukeminen sekä yhteisöllinen asuminen. Oranssi ry on saanut alkunsa talonvaltausliikkeenä ja on ajan myötä kehittynyt vakiintuneeksi järjestöksi (Oranssi i.a.). Tutkimuksen tarkoituksena on tehdä Oranssin asumismalli ja asukkaiden kokemukset asumisesta näkyväksi mahdollista kehittämistä varten. Sain silloiselta Oranssin toiminnanjohtajalta Vesa Peipiseltä vihjeen opinnäytetyön aiheesta aloittaessani sosionomiopintojani. Hän oli tekemässä opinnäytetyötään Oranssista kaupunkiliikkeenä, mikä keskittyi kulttuuritoiminnan kehittymisen tarkasteluun ja asumistoimintaan asukkaan kokemana keskittyvälle tutkimukselle näytti jäävän selkeä tilaus.

Oranssin asumismalli perustuu asukkaiden aktiivisuuteen, yhteisöllisyyteen sekä oma-toimisuuteen. Yhdistyksessä on syntynyt keskustelua asumismallin kehittämisestä yhteisöjen elinkaaren muutosten synnyttämien tarpeiden pohjalta. Ensimmäiset asukkaat ovat suunnitelleet ja rakentaneet asumisensa mieleisekseen. Vanhojen asukkaiden muuttaessa pois, uudet asukkaat ovat tulleet ikään kuin valmiiseen taloon. Yhdistyksen haasteina ovat muun muassa vanhojen asukkaiden tietotaidon siirtäminen uusille asukkaille sekä keinojen löytäminen osallisuuden ja viestinnän parantamiseen (Nuorisoasumisen kehittäminen asukasohjauksella 2012).

Tutkimus sijoittuu kansalaisyhteiskunnan toimintaympäristöön. Työn toimintaympäristön kuvauksessa käsitellään Oranssin asumistoiminnan kehittymisen ja sen nykyisten

haasteiden lisäksi yhteiskunnallisen liikkeen elinkaarta ja kansalaistoiminnan muutosta. Teoreettiset lähtökohdat pohjautuvat osallisuuden ja yhteisöllisyyden käsitteisiin, jotka on valittu yhdistyksen toiminnastaan esittämien kuvauksien perusteella. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden käsitteitä tarkastellaan muun muassa sosiologian, sosiaalipsykologian, filosofian ja kasvatustieteiden kirjallisuuden avulla. Teen tutkimusta yhteisöstä itsestään käsin, alkuperäisenä asukkaana. Valitsin tutkimusnäkökulmaksi asukkaiden kokemuksen ja saatoin hyödyntää omaa kokemustani ja ymmärrystäni Oranssilla asumisesta, mutta pohdin myös sisäpiiriläisyyteni mukanaan tuomia mahdollisuuksia ja haasteita opinnäytetyön teossa. Käsittelen päällekkäisiä roolejani luvussa tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisena Oranssin asumismalli näyttäytyy asukkaalle silmin sekä miten asukkaat kokevat tällä hetkellä yhteisöllisyyden ja osallisuuden arjessaan. Tutkimustulosten avulla voidaan saada päivitettyjä näkökulmia asukaslähtöisen asumismallin merkityksestä asukkaalle, osallisuuden merkityksestä asukkaalle asumisessa sekä mahdollisen tuen ja ohjauksen tarpeesta aktiivisen ja yhteisöllisen asumisen säilyttämisessä. Tutkimus on laadullinen perustuen asukasryhmähaastatteluihin, mutta olen myös hyödyntänyt maantieteen kandidaatin työtä tekevän Pyy Rechartin kanssa kaikille asukkaille jakamamme kyselylomakkeen tuloksia. Laadullinen aineisto on analysoitu teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Tarkoitus on pyrkiä tuomaan nykyisten asukkaiden ääni esille antamalla heille mahdollisuus itse määrittellä asumiselle antamansa merkityksiä.

Opinnäytetyön tekeminen aiheesta tuli minulle merkitykselliseksi kahdesta eri syystä. Opinnäytetyöprosessin alettua Oranssin hallitus vahvisti tarpeen saada kuulla asukkaiden ääni asukaslähtöisen toiminnan mahdollista kehittämistä varten. Toiseksi toivoin voivani käyttää hyväkseni opintojeni aikana karttunutta osaamistani yhdistyksen hyväksi. Nuorten osallisuuden edistäminen on keskeinen osa hyvinvointityötä (Gretschel, Kii-lakoski & Nivala 2012, 17) ja opintojeni myötä olin oppinut arvostamaan yhdistyksen mallia nuorten konkreettisen osallisuuden edistämässä kansalaistoiminnan keinoin. Toivonkin, että tutkimukseni hyödyttäisi myös muita konkreettisesta yhteisöllisyyden ja osallisuuden ilmenemismuodoista kiinnostuneita tahoja.

2 ORANSSI KANSALAI SJÄR JESTÖNÄ

2.1 Oranssin toiminta

Oranssi ry toimintaa ovat sekä nuorten kulttuuritoiminnan järjestäminen että nuori-asuntojen ylläpito. Oranssi Asunnot määrittelee itsensä nuorten yleishyödylliseksi asuntotuottajaksi, jonka tavoitteena on tarjota asukkaille yhteisöllinen, ympäristön huomioonottavan ja kohtuuhintaisen vuokra-asumisen muotoa. Yhtiö peruskorjaa, kunnostaa ja ylläpitää rakennuksia asuinkäyttöön yhdessä asukkaiden kanssa. (Toimintaker-tomus 2012.)

Oranssi ry tuli tunnetuksi 90-luvulla talonvaltausliikkeenä. Liike syntyi taloudellisen nousukauden huippuna, kun kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista oli kova pula. Radi-kaali toiminta koettiin ainoaksi tehokkaaksi keinoksi vaikuttaa. Pian taloudellisen laman alkaessa nuorten työllistyminenkin heikkeni. Nuorten itsenäistymismahdollisuudet oli-vat heikentyneet merkittävästi. Oranssi vastasi osaltaan nuorten tarpeisiin kunnostamal-la vanhoja kiinteistöjä nuorisoasunnoiksi ja työllistämällä nuoria korjausrakentamisen työpajoihin.(Peipinen, Lehtinen, Paju & Porkola 1999, 15,28,51.)

Ensimmäinen valtaus kohdistui Kumpulän purkutuomion saaneisiin taloihin. Valtaajat eivät saaneet omaa vuokrasopimusta taloihin, mutta Helsingin Opiskelija Asuntosäätiön välityksellä he pääsivät muuttamaan yhteen kolmesta rakennuksesta. (Peipinen 2012, 35–36.) Parin vuoden päästä yhteistyössä Helsingin kaupungin kanssa Oranssi sai hal-tuunsa saman pihapiirin kaksi purkutuomiota odottavaa puukerrostaloa itse kunnostetta-viksi. Helsingin kaupunki vuokrasi melko huonokuntoiset talot yhdistykselle ensin kymmeneksi vuodeksi ja nuoret peruskorjasivat talot pääosin omin voimin nuori-sosasunnoiksi. Oranssin oma asuntotuotanto alkoi muotoutua. (Peipinen ym.1999, 17–19; Peipinen 2012,62–63.) Vuonna 1992 Oranssi ry jakaantui kahteen toisiaan tukevaan osa-alueeseen: nuorten asumistoimintaan sekä kulttuuri- ja nuorisotoimintaan. Yhdistys myös perusti Oranssi Asunnot Oy:n 1992 kiinteistöjensä hallintaa ja rahoituksen järjes-tämistä varten. Jatkossa käytän nimeä Oranssi kirjoittaessani sekä yhdistyksestä yleises-ti että vain asumiseen liittyvästä toiminnasta.

2.2 Nuorten omaehtoisen asuntotuotannon malli

Oranssi vuokraa sosiaalisin perustein kohtuuhintaisia asuntoja alle 25 -vuotiaalle nuorille ja nuorille perheille (Oranssi säännöt i.a.). Asumisaikaa ei ole rajattu. Asukkaalta edellytetään kiinnostusta omatoimista ja yhteisöllistä asumismuotoa kohtaan. Asunnot ovat pääsääntöisesti pieniä ja varustelutasoltaan uudisrakentamista vaatimattomampia. (Peipinen ym.1999, 21–27).

Oranssin asumistoiminnan arvoja ovat luoda kestäväää ja asukkaiden näköistä asumiskulttuuria. Peruskorjaukset ja asuntojen varustelutaso pyritään toteuttamaan säästävää, vanhaa kunnioittaen ja ympäristöä huomioiden. Uuden kohteen suunniteluun ja peruskorjaukseen osallistuvat alusta alkaen tulevat asukkaat. Näin ollen asukkailla on mahdollisuus vaikuttaa asumisratkaisuihin ja asumisympäristöönsä jo suunnitteluvaiheessa. Tulevan uuden asuinyhteisön yhdessä toimiminen peruskorjausajankana nähdään myös valmentautumisena talossa asumiseen; asukas kasvaa omatoimisuuteen ja vastuullisuuteen ja yhteisö vahvistuu. (Peipinen ym.1999, 45.)

Oranssin (Peipinen ym.1999, 46) kokemuksen mukaan asukkaita yhdistää kiinnostus omatoimista asumismuotoa kohtaan ja hyvä asumisyhteisö syntyy taustaltaan erilaisista ja eri-ikäisistä ihmisistä. Oranssin asukastyön tavoite on tukea itsenäisen ja vastuuntuntoisen yhteisön muodostumista. Asukaskokouksilla on vahva asema toiminnassa. Talokokouksissa organisoidaan yhteisiä töitä ja päätetään yhteisöä ja asumista koskevista asioista. Yhteisön töitä ovat yleisten tilojen siivoaminen, pihatalkoot, oman asunnon sekä koko rakennuksen peruskorjaukseen ja kunnossapitoon osallistuminen. Kokouksissa käsiteltäviä asioita ovat muun muassa uuden asukkaan valinta ja yhteistoiminnan suunnittelu. Asukkaalta edellytetään talokokouksiin osallistumista. Talonhoito suunnitellaan siten, että kaikki pystyvät siihen osallistumaan ja talokokouksien nähdään kehittävästä yhteisöllisyyttä. (Oranssiasumisen ohjeet 2011,1.) Asuinympäristön viihtyisyys ja toimiva asukashallinto nähdään kestävästä asumisen perusedellytyksenä (Peipinen ym.1999, 46–49). Peipinen (2012, 66) näkee myös nuorten aktiivien ja asukkaiden kouluttamisen työntekijöiksi Oranssille säilyttäneen asukkaiden näköistä asumiskulttuuria.

Oranssi Oy:llä on vuoden 2012 toimintakertomuksen mukaan hallinnassaan 11 kiinteistöä, joissa on yhteensä 63 asuntoa. Asukkaita oli 2012 lopussa 104. Asuntojen käyttöas-

te on ollut 100 %. Vuonna 2012 Oranssi Oy:llä on ollut vakinaisesti 2.5 työntekijää; toimitusjohtaja, rakennusmies ja osa-aikainen työntekijä, jonka tehtävänä on ollut kar- toittaa yhtiön rahoitus- ja avustusmahdollisuuksia. Oranssi on joutunut nostamaan vuonna 2012 vuokria 7 % talouden tasapainottamiseksi. (Toimintakertomus 2012.) Oranssin asumiskohteissa on 1–3 kiinteistöä ja ne sijaitsevat eri puolilla Helsinkiä. Suu- rimmissa kohteissa on 16–24 asuntoa ja keskikokoisissa 4–6 ja pienimmissä 2–3 asun- toa.

Oranssin toiminnan vakiintuminen ja pitkään asuneiden asukkaiden vaihtuminen uusiin ovat tuoneet toiminnan jatkuvuudelle uusia haasteita. Oranssin toimintaa luonnehtii edelleen hallinnon keveys ja palkatun työvoiman vähäisyys sekä asukkaiden omatoimi- sen asumisen tukeminen. (Toiviainen-Koskinen & Kirveslahti 2012; Toimintakertomus 2012). Viime vuosina asukkaat ovat itse laatineet talokohtaiset säännöt ja käytännöt. Työntekijöiden puolesta on selkiytetty talohuoltoon liittyvää vastuunjako työntekijöi- den ja asukkaiden välillä. Nämä on lisätty vuokrasopimuksen liitteeksi. Tiedon siirtämi- seen vanhoilta asukkailta uusille on etsitty keinoja muun muassa talonhuoltokansioiden avulla sekä uusien asukkaiden perehdytyksellä. Asukkaat ovat talokokouksissaan etsi- neet keinoja osallistumisen lisäämiseksi. Uudet asukkaat ovat vanhimmissa ja isoim- missa kohteissa jo pitkään tulleet ikään kuin valmiiseen asuntoon. Alussa asukkaat muodostivat kiinteämmän yhteisön, joka ratkaisi lähes kaikki eteen tulevat haasteet it- senäisesti. Mutta miten nykyiset asukkaat kokevat yhteisön ja osallisuuden asumises- saan? Entä mihin suuntaan tulisi asumistoimintaa kehittää?

2.3 Yhteiskunnallisen liikkeen elinkaari

Yhteiskunnallisen liikkeen elinkaareen kuuluu nousu, tasaantuminen ja joko vakiintu- minen tai hiipuminen antaen uusille liikkeille tilaa (Rasmus 2006, 330). Oranssin toi- minta olikin radikaalia ensimmäisinä vuosinaan sen vallatessa tyhjillään olevia taloja. Toiminta oli alusta asti suorasta toiminnasta huolimatta maltillista, suunnitelmallista ja rauhanomaista. (Eronen 1999, 94.) Uusien liikkeiden toimintaperiaatteita ovat läpinäky- vyys, hierarkiattomuuden ihanne ja päätöksenteon yksimielisyys enemmistön sijaan (Rasmus 2006, 229–230). 70-luvulta lähtien vireät ja toimijalähtöiset kansanliikkeet muuttuivat järjestöiksi julkisen sektorin avustusten tukemina ja niiden luonne muuttui

laajentumisen, palkatun henkilökunnan ja byrokratian lisääntymisen myötä jäseniä aktiiviksi liitoiksi (Harju 2010, 26, 174). Nykyiset uudet liikkeet muistuttavatkin Rasimuksen (2006, 231) mukaan mahdollisesti vanhaa liikettä sen elinkaaren alkuvaiheessa. Kuten useimmat muut talonvaltausliikkeet myös Oranssi päätyi pian yhdistyksen perustamiseen kamppailunsa legitoimiseksi (Siisiäinen 1998, 230–232). Mediajulkisuuden vähetessä on tärkeää, että liikkeet kykenevät suuntaamaan kollektiivista energiaansa rakentavalla tavalla, kirjoittaa Rasimus (2006, 331).

Oranssi suuntasikin pian energiansa talojen kunnostukseen ja asuttamiseen kulttuuritapahtumien järjestämisen ohella. Liikkeiden kehitys tapahtuu vuorovaikutuksessa protestin kohteena olevan järjestelmän kanssa. Järjestelmän avoimuus ja liikkeen kyky muotoilla vaatimuksensa järjestelmälle ”luettavaan” muotoon ovat Siisiäisen (1998, 220,236) mukaan edesauttaneet liikkeen protestien ja tavoitteiden kääntymistä poliittiseksi uudistuksiksi ja edelleen hyvinvointivaltion rakennuspuiksi. Rasimus (2006, 104) mainitsee Oranssin esimerkkinä tällaisesta muuntautumisesta. Suoran toiminnan avulla Oranssi sai neuvotteluyhteyden viranomaisiin. Asiallisen sekä suunnitelmallisen toiminnan myötä yhteistyö on jatkunut tiiviinä kaupungin viranomaisten kanssa. (Eronen 1999, 91, 94.)

2.4 Kansalaistoiminnan muutos

Harju (2010, 25) näkee, että kansalaisyhteiskunnan tehtävä on pitää huolta oikean arvojärjestyksen säilymisestä yhteiskunnassa yhdessä kasvatusinstituutioiden kanssa. Kansalaistoimintaa syntyy ihmisen sisäisestä halusta toimia ja vaikuttaa, kun julkinen valta ei vastaa kansalaisten tarpeeseen. Kansalaistoiminnan yhteisöllisyyden ja tasa-arvon luonne sekä sen mahdollistama osallistuminen, vaikuttaminen ja demokratia rakentavat kansalaisyhteiskuntaa. Toiminta tarjoaa ihmiselle mahdollisuuden kehittää itseään omaehtoisen toiminnan kautta. (Harju 2003, 23, 39, 49, 113.) Päätöksenteon etäännyminen Eurooppaan sekä esimerkiksi markkinatalouden valta korostavat paikallisuuden merkitystä ja kansalaisyhteiskunnan roolia (Harju 2010, 26). Kansalaistoimijoiden tehtävä on kehittää omaehtoista toimintaa (Harju 2003, 7).

Siisiäisen ja Kankaisen (2009, 109, 118–119) mukaan Pohjoismaissa ei ole näkyvissä yhdistyslaitosten heikkenemistä tai merkkejä ihmisten osallistumattomuudesta. Suomalaiset ovat kuitenkin passiivisimpia yhdistysjäseniä verrattuna muihin Pohjoismaihin. Työttömien lisäksi nuoret ovat osittain passiivisia yhdistys- ja vapaaehtoistoiminnassa. Siisiäinen ja Kankainen (2009, 112) pohtivat sen johtuvan osittain muiden vapaa-ajan aktiviteettien suosion noususta. Harju (2010, 101) näkee kuitenkin, että ihmiset haluavat ottaa kantaa, mutta he eivät ole kiinnostuneita perinteisistä toimintatavoista. Eiformaaliseen politiikkaan osallistujista ei olekaan kokonaiskuvaa (Siisiäinen & Kankainen 2009, 132). Osasyi ihmisten osallistumattomuuteen on myös vahva epäusko omiin vaikutusmahdollisuuksiin sekä voimattomuuden tunnetta vallankäytön edessä, mikä koetaan oikeutuksena yhteiskunnalliseen passiivisuuteen. Harju (2010, 169) kirjoittaa myös, että nuorilla ei ole Sitran ja Tekesin vuonna 2008 tekemän tutkimuksen mukaan kovaa paloa muuttaa maailmaa, vaan pikemminkin kohteena on elämänlaatuun ja yhteiseen hyvään liittyvät asiat ilman suurta yhteiskunnallista sanomaa.

Kolmatta sektoria kohtaan esiintyy enenevässä määrin paineita ammattimaistumisen ja palvelutarjoajan roolin suuntaan. Kansalaistoiminta voi jakaantua joko kohti ammattimaista toimintaa tai omaehtoista kansalaistoimintaa. Jäsenyys voi muuttua asiakkuudeksi ja yhdistyksen tehtävä saattaa hämärtyä. (Harju 2010, 184–186.) Nykyisin kansalaistoiminnan kautta tarjotaan valmista toimintaa, jolloin ei tarvitse osallistua itse toiminnan mahdollistamiseen (Harju 2003, 88). Toisaalta yhdistyskehityksen liikkeen suunta on kohti paikallisia kokeiluja ja elämäntapa- tai identiteetti liikkeitä. (Siisiäinen & Kankainen 2009, 131; Rasimus 2006, 229–230.)

3 YHTEISÖLLISYYS JA OSALLISUUS

Osallisuus ja yhteisöllisyys -käsitteet ovat hyvin läheisiä toisilleen. Molempia voidaan jäsenellä annettun, toiminnallisen tai kokemuksellisuuden mukaan. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden puheen vahva asema nyky-yhteiskunnassamme perustuu hyvinvoinnin edistämisen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Yhteiskunnallisessa keskustelussa kuuluu puhuttavan myös osallistamisesta ja yhteisöllistämistä. Tällöin on kyse ulkopuolisen määrittelemistä tavoitteista jonka intressit voivat olla moninaisia.

3.1 Yhteisöt ja yhteisöllisyys

Yhteisö merkitsee eri ihmisille eri asioita. Kansalaistoimintaan perehtynyt filosofian tohtori Aaro Harjun (2003, 72) mukaan yhteisöön kuuluminen on yksi ihmisenä olemisen keskeisimmistä tarpeista, jossa hänen identiteettinsä rakentuu ja ymmärrys toisesta ihmisestä kasvaa. Antti Hautamäki (2005, 8) kirjoittaa Aristoteleen pitäneen yhteisöllisyyttä sekä ihmisen peruspiirteenä että erottamattomana osana hyvää elämää. Kaupungistumisen myötä suomalaiset ovat vapautuneet vanhan ajan turvaa ja hoivaa tuovista normittavista kontrolliyhteisöistä (Harju 2003, 75–76). Elämme nyt monimutkaistuvassa, eriytyvässä ja yksilökeskeisessä yhteiskunnassa, joka on alati muutoksessa. Ihmisten liikkuvuus, teknologian kehitys sekä globalisaatio ovat vauhdittaneet kehitystä ja lisänneet epävarmuuttamme (Hautamäki 2005, 8–10).

Yksilöllistymiskehityksen myötä puhe yhteisöllisyydestä on lisääntynyt. Ihmisten tulee pärjätä omillaan ja ottaa vastuu elämänsä riskien hallinnasta, kun nyky-yhteiskunnan ei koeta riittävästi vastaavan yksilön tarpeisiin. Yksinäisyys on Harjun (2010, 75) mukaan yksi tämän ajan suurista kansasairauksista. Bauman (2001) näkee puheen kaipauksesta johonkin jota ei enää ole, liittyvän olennaisesti yhteisön käsitteeseen ja Saastamoinen näkee, että yhteisöllisyydestä haetaan ratkaisua nykyaikamme ongelmiin (Saastamoinen 2009, 34). Tällöin saatetaan liittää yhteisöllisyyteen yhteisöihanteen mukaisia ajatuksia, kuten lämpimät ja henkilökohtaiset ihmissuhteet, keskinäinen huolenpito ja kiintymys, jotka Ferdinand Tönnies on määritellyt yhteisöllisiksi suhteiksi (Nivala 2008, 48–49). Yhteisön käsitettä tutkinut Heikki Lehtonen (1990, 36,

123) toteaa, että yhteisö on ollut ajatusmuotona ja haaveena pitkäikäinen. Harju (2003, 79) näkee, että emme kaipaa yhteisöllisyyden yleistä vahvistamista, johon liittyy negatiivisiakin ilmentymiä, vaan ihmisen hyvyttä kasvattavaa ja ihmisen pahuutta aisoissa pitävää yhteisöllisyyttä.

Lehtosen (1990,17) mukaan yhteisö voidaan käsittää alueellisesti rajattavissa olevaksi yksiköksi, sosiaalisen vuorovaikutuksen yksikkönä sekä yhteenkuuluvuuden tunteiden ja muiden symbolista yhteisyyttä osoittavien ilmiöiden yksikkönä. Yleisellä tasolla ymmärrettynä yhteisö on vuorovaikutusjärjestelmä, jonka jäsenillä on jotakin yhteistä (Nivala 2008, 48). Perinteinen määritelmä yhteisöstä on paikallinen ihmisten ryhmä, esimerkiksi ihmisten eläminen tai asuminen yhdessä sekä heidän yhdessä toimiminen ja/tai heidän jaetut yhteiset arvonsa ja ihanteensa. (Lehtonen 1990, 15–17; Saastamoinen 2009, 43–44.) Yhteisö näyttäytyy siihen osallistuville ihmisille identiteettiä vahvistavana vuorovaikutusjärjestelmänä (Lehtonen 1990, 20).

Lehtonen (1990, 23–24) erottaa toisistaan toiminnallisen yhteisön ja symbolisen yhteisyyden muodot. Toiminnallinen yhteisö kehittyy konkreettisen toiminnan seurauksena. Tällöin sen jäsenten ryhmäidentiteetti muotoutuu sekä konkreettisen toiminnan että keskinäisen vuorovaikutuksen seurauksena. Symbolinen yhteisyys puolestaan vahvistuu yhteenkuuluvuuden tunteiden myötä. Yhteenkuuluvuuden tunne voidaan ymmärtää ryhmäidentiteettiä vahvistavana tietoisuusmuotona. Symbolisen yhteisyyden ei tarvitse konkretisoitua vuorovaikutuksena tai toimintana. Molemmat muodot vahvistavat toisiinsa.

Harju (2003, 83–84) näkee, että nyky maailmassa ihmisen tulee saada valita haluaako hän kuulua toiminnalliseen yhteisöön. Myös Lehtonen (1990, 29–30) näkee, että yhteisössä toimiminen tulee olla vapaaehtoista. Lehtosen määrittämässä teoreettisessa ideaalisyhteisössä toteutuu vapaaehtoisuuden lisäksi demokraattisuus, jäsenten hyväksymät tavoitteet (legitimiteetti), tasa-arvoisuus ja autonomisuus.

TAULUKKO 1. Yhteisöjen määrittelykriteerit Elina Nivalan (2008, 50) mukaan.

kokemus yhteisöstä	yhdistävän tekijän luonne	yhteisön tyyppi
ei yhteenkuuluvuuden tunnetta	alueellinen	ulkonainen alueellinen yhteisö
	muodollinen	ulkonainen muodollinen yhteisö
yhteenkuuluvuuden tunne	vuorovaikutus, yhteistoiminta (yhteiset tavoitteet, säännöt)	toiminnallinen yhteisö
	kulttuurinen (jaettu kulttuuriperintö)	symbolinen yhteisö
	ideologinen (jaetut ihanteet)	

Kokonaisvaltaista kansalaiskasvatusta tutkinut Elina Nivala (2008, 50–51) on jäsentänyt perusnäkökulmia yhteisön määritelmistä taulukkoon. Hän jakaa yhteisöt sen mukaan kokevatko sen jäsenet yhteenkuuluvuuden tunnetta vai eivät. Ulkonaiset alueelliset tai ulkonaiset muodolliset yhteisöt eivät itsessään sisällä ihmisten välisissä suhteissa ilmevä yhteyttä. Alueellinen tai muodollinen yhteisö ei siis yksinään tuota yhteenkuuluvuuden tunnetta jäsenilleen. Yhteenkuuluvuuden tunne liittyy yhteiseen toimintaan tai ajattelutapaan. Toiminnallisten ja symbolisten yhteisöjen yhteyttä synnyttävät tekijät voivat olla yhteiset tavoitteet ja säännöt, jaettu kulttuuriperintö tai ihanteet. Mikko Saastamoisen (2009, 41) mukaan arkipuheessa yhteisöllisyys viittaa vahvaan yhteenkuuluvuudentunteeseen. Myös Harju (2003, 73) kirjoittaa yhteisön tarvitsevan idean, jonka pohjalta voi syntyä jäsenet toisiinsa liittyvä tahto. Hän näkee tahtotilan ilmenevän ja säilyvän yhdessä suoritettavista tehtävistä. Yhteisöllisyyttä ei voidakaan rakentaa ylhäältäpäin (Harju 2003, 182). Nyky-yhteisöllisyyttä pohdittaessa tukisikin mieltä, mikä on ihmisiä yhdistävä tekijä.

3.1.1 Yhteisöllisyyden uhat ja mahdollisuudet

Yhteisön todellisuus edellyttää yhteistä neuvottelua, yhteisiä käsitteitä ja normeja (Saastamoinen 2009, 44). Yhteisön vuorovaikutuksessa muodostuvat ja määrittyvät jäsenten väliset vuorovaikutussuhteet, kuten käyttäytymissäännöt, moraaliset sitoumukset, normit, sanktiot ja sisäinen hierarkia, poikkeavan käyttäytymisen sieto sekä jäsenten ja ei-jäsenten koskevien käyttäytymisnormien erot (Lehtonen 1990, 25). Toimivan yhteisön ongelmien ratkaisu vaatii yksilöltä maksimaalisen oman edun rajoittamista ja yhteisöi-

mintaa eli yhteisvastuuta (Tuomela & Mäkelä 1998, 200–201). Tuomela ja Mäkelä (1998, 207) näkevät kollektiivisen toiminnan ongelman ratkaisuksi sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä. Sisäisiä ongelman ratkaisuja ovat moraalisen motivaation lisääntyminen, kuten sosiaalinen vastuuntunto ja yhteinen hyvä, sekä sopimusten tekemiset, joiden rikkomista voi seurata rangaistuksia, kehotuksia, paheksuntaa ja jopa eristämistä. Ulkoinen ongelman ratkaisu on esimerkiksi ulkopuolinen auktoriteetti.

”Ryhmä on enemmän kuin osiensa summa” ei pidä Aku Kopakkalan (2005, 40–41) mielestä aina paikkansa. Ihminen säästää huomaamattaan voimiaan ryhmässä, ellei hän näe panostaan ratkaisevana lopputulokselle. Hän ei ajattele, että hänen toimintaansa ryhmässä arvioidaan yksilöllisesti. Yksi yhteisöllisyyden piirre onkin vastuun ottaminen oman itsen ulkopuolisista asioista eli vastavuoroisuus (Pessi & Seppänen 2010, 296). Myös solidaarisuus ja auttaminen nähdään yhteisöllisyyden piirteinä (Pessi & Seppänen 2010, 297).

Sosiaalipsykologian mukaan ihminen on riippuvainen toisista ja tarvitsee mielenterveytensä ylläpitämiseksi mahdollisuuksia keskustella muiden ihmisten kanssa. Ryhmä vähentää yksilön ahdistusta helpottaessaan yksilön maailman jäsentämistä, tarjoamalla turvallisuuden tunnetta ja minän määrittelyä muiden avulla. (Suoninen 2011, 73; Ahokas 2011a, 143.) Ajassamme vallitseva ihanne riippumattomuudesta ja elämän riskejä itsenäisesti hallitsevasta yksilökansalaisesta aiheuttaa ihmisille riippuvuudesta syntyvää häpeän tunnetta (Nivala 2008, 244; Sennett 2002, 151–155). Nämä ihanteet lisäävät Richard Sennettin mukaan ihmisten epäluuloa toisiaan kohtaan. Oman haavoittuvuuden kieltäminen heikentää yhteisöllisyyttä, sitoutumista sekä luottamusta. (Sennett 2002, 151–155.)

Kansalaisten tasa-arvoisuus edistää keskinäistä luottamusta (Pessi & Seppänen 2010, 312). Ryhmätoiminnassa arvostukset vaikuttavat siihen, miten kukin saa puheenvuoron ja miten hänen sanomaansa arvostetaan ja tulkitaan. Ryhmän näennäinen tasa-arvoisuus voikin turhauttaa. Kopakkala myös kirjoittaa ryhmien päätösten voivan olla huonompia kuin niiden asiantuntevimpien jäsenten tiedot edellyttäisivät. (Kopakkala 2005, 42). Myös ryhmän liiallinen kiinteys voi vahvistaa ryhmäajattelun piirteitä tai ihmissuhteisiin painottuvaa vallankäyttöä (Ahokas 2011b, 199–201). Ihmisten löyhemmät ja jous-

tavammat verkostot voivat tukea ongelmien ratkaisua paremmin kuin kiinteät ystävyysverkostot. (Kopakkala 2005, 34–35.)

Yhdessä tekeminen synnyttää ristiriitoja. Ne voivat liittyä esimerkiksi ryhmän tavoitteen, rooleihin tai valtakysymyksiin. (Kopakkala 2005, 201–202.) Lewis Coserin (1976) kuitenkin juuri erimielisyydet ja erilaisuus luovat yhteisöllisyyden voiman, toisin kuin yhtenäisyys. Ristiriitatilanteet vaativat jäseniltään panostusta kommunikointiin. (Sennett 2002, 155–156.) Ne tulee ratkoa, jotta ryhmä säilyy turvallisena. Jäseniä loukannut tilanne voi aikaansaada osapuolten toistensa välttelyä tai pyrkimyksen liittoutumiseen toisiaan vastaan. (Kopakkala 2005, 191). Coserin mukaan yhteisöä ei ole olemassa ennen kuin sen sisäiset erot on tunnistettu ja hyväksytyt (Sennett 2002, 156). Vanahalakka-Ruoho ja Filander (2009, 385) pitävät yhteisöllisyyden keskeisinä prosesseina jäsenten välistä kunnioitusta, empatiaa, huolenpitoa ja demokraattista keskustelua, joka mahdollistaa mielipiteiden ilmaisemista. Yhteisöllisyyden muodostumiseen tulee varata aikaa ja se edellyttää rakenteiden vakautta (Harju 2003; Eräsaari 2009, 86). Nämä ovat edellytyksiä, joita ei ajassamme tahdo löytyä.

3.2 Osallisuus

Suomalaisten osallisuuskeskustelua on käyty jo pitkään. Nuorten osallisuutta on pyritty edistämään lukuisten eri hankkeiden avulla ja käsitteen käyttö on lisääntynyt viime vuosikymmeninä. Osallisuuden edistämiseksi laaditut lait ja ohjelmat määrittävät osallisuuden mahdollistamisen yleisellä tasolla niin, että kuntatason toimijoille on jäänyt valta harkita minkä verran he jakavat valtaa edelleen nuorille. Nivala (2008, 166) näkee osallisuuden käsitettä käytettävän pääsääntöisesti kansalaisten demokraattisen osallistumisen edistämiseen ja toisaalta yhteiskunnallisen integraation turvaamiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Syrjäytymisen vastakäsite onkin Nivalan (2008, 166, 248) mukaan osallisuus, sisäpuolelle ottaminen. Nuoret itse kokevat ystävien puutteen merkittävimpanä tekijänä syrjäytymiskokemuksessa (Myllyniemi 2009, 126–127). Osallisuus nähdään myös osattomuuden vastakohtana. Osattomuutta voidaan kokea muun muassa yhteiskunnan voimavaroista, vuorovaikutuksesta, sosiaalisesta tuesta tai mielekkästä toiminnasta (Nivala 2008, 249).

Osallisuus voi siis liittyä joko edustuksellisen demokratian kehittämiseen tai se voi olla omaehtoista toimintaa kansalaisyhteiskunnassa (Kohonen & Tiala 2002, 6). Keskityn työssäni omaehtoisen toiminnan osallisuuden kokemuksiin ja niiden merkityksiin.

3.2.1 Osallisuus ja nuoret

Osallisuuden käsitteelle ei ole syntynyt yhteisesti jaettua määritelmää ja se on käsitteenä laaja ja moniselkoinen (Aaltonen 2007, 22; Kiilakoski, Gretschel & Nivala 2012, 14). Osallisuus käsitteeseen sisältyy kuulemista, osallistumista, vaikuttamista ja aktiivista kansalaisuutta sekä kansalaisyhteiskunnasta. (Kiilakoski, Gretschel & Nivala 2012, 18; Hanhivaara 2006, 29; Bäcklund, Häckli & Sculman 2002, 7.) Kansalaisen osallisuus voi olla osallisuutta tiedosta, suunnittelusta, päätöksen teosta ja mielekkästä toiminnasta (Kohonen & Tiala 2002, 6). Osallisuuteen kuuluvat myös luottamus, valta ja vastuu (Salmikangas 2002, 93,98).

Nuorisolain (2006) henkeen kuuluu nuorten aktiivisuuden ja osallisuuden edellytysten mahdollistaminen. Nuorisolaki koskee kaikkia alle 29-vuotiaita. Valtioneuvosto antaa nuorisolain pohjalta käytännön toimintalinjaukset Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmissa. Vuoden 2007–2011 ohjelmassa tunnustetaan lasten ja nuorten yhdenvertainen oikeus osallisuuteen yhteiskunnan yhteisistä voimavaroista ja yhteiskunnan kehittämiseen liittyvään päätöksentekoon. Ohjelmassa myös kehoitetaan kannustamaan nuoria omaehtoisuuteen oman elämän valinnoissa. (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2007–2011, 6, 10–11.) Nuoret ovat Nuoran (2011, 15) mukaan toivoneet tarkempaa kirjaamista osallistumisen mahdollisuuksistaan kuntaa velvoittaviin asiakirjoihin. Vuoden 2012–2015 ohjelma nostaa osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja arjen hallinnan keskiöön, eli nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukeminen, aktiivisen kansalaisuuden edistäminen, sosiaalinen vahvistaminen, kasvu- ja elinolojen parantaminen. Nuorilla tulisi olla entistä enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä ja yhteiskunnan asioihin. Järjestötoiminnan lisäksi nuorten omaehtoista ja itsenäistä toimintaa tulee tunnustaa ja antaa sille tilaa sekä mahdollistaa tasavertaiset osallistumismahdollisuudet. (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2012–2015, 4, 7.)

3.2.2 Osallisuus ja jäsenyys yhteisössä

Kansalaisuus tai jäsenyys toteutuu osallistumisen ja osallisuuden kautta. Se on jäsenyyttä yhteisössä tai poliittisessa yhteisössä ja sosiaalinen on ilmiö. (Harju 2003, 96, 100; Nivala 2008, 5, 48.) Osallistumisessa on merkittävää yhteinen toiminta tietyn tavoitteen toteuttamiseksi (Horelli, Haikkola & Sotkasiira 2008, 220). Osallisuutta ja kansalaisuutta voidaan tarkastella kolmesta näkökulmasta. Muodollinen osallisuus on annettua, toiminnallinen osallisuus on osallistuvaa jäsenyyttä ja kokemuksellinen osallisuus on puolestaan koettua jäsenyyttä yhteiskunnassa (Kiilakoski ym. 2012, 19–20). Annetun osallisuuden perustana on jäsenyys yhteisössä, mikä tuo oikeuden osuuteen yhteisön hyvästä sekä velvollisuudet hyvän ylläpitämiseen ja kartuttamiseen. Annettu osallisuus konkretisoituu osallistumalla eri tavoin yhteisön toimintaan ja elämään. Osallistuva jäsenyys voi olla yhteisöllistä, vuorovaikutteista ja kulttuurisesti suuntautunutta toimintaa tai poliittista osallistumista yhteisön yhteisten asioiden hoitoon ja päätöksentekoon. (Nivala 2008, 166–168.)

Horellin, Haikkolan ja Sotkasiiran mukaan (2008, 219) osallistumisella tavoitellaan muutosta sekä todellista vaikuttamista ja valtaa. Osallistuminen voi olla mahdollisuutta olla mukana itseä koskevissa, muiden määrittelemissä prosesseissa, mutta se ei itsessään välttämättä takaa vaikuttamismahdollisuuksia. Osallisuus puolestaan on vaativampi muoto ja se kuvaa jäsenyyden kokemusta yhteisössä ja mahdollisuutta olla vaikuttamassa ja kantamassa vastuuta yhteisöllisesti tärkeiksi koetuissa prosesseissa. (Anttiroiko 2003, 14–16; Harju 2003, 96.) Nivala (2008, 166–171) kuvaa osallistumisen vahvuutta kolmella tasolla. Heikointa osallistumista edustaa vastaanottava ja passiivinen jäsen, joka on mukana vaikuttamatta suuremmin toiminnan sisältöön. Aktiivisempi jäsen ottaa kantaa muiden määrittelemissä puitteissa. Vahvasti osallistuva jäsen puolestaan suunnittelee ja toteuttaa toimintaa. Vaikuttava nuori on osallistujan sijaan vastuunottava toimija (Gretschel 2008, 244).

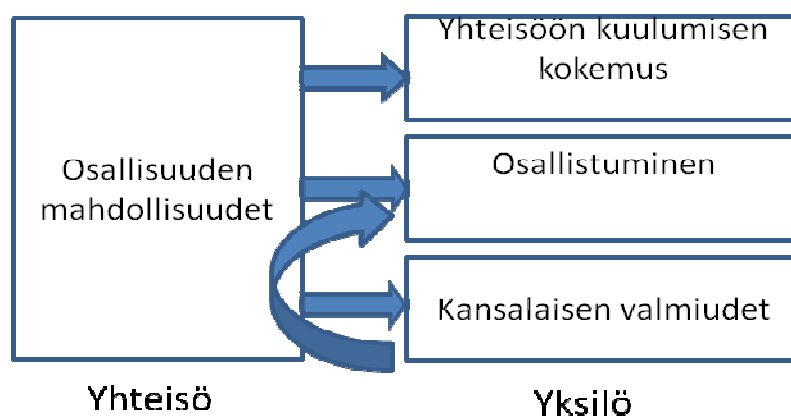
Kokemus yhteisöön kuulumisesta perustuu samaistumiseen yhteisön muihin jäseniin, sitoutumiseen yhteisön arvoihin tai kiinnittymiseen sen kulttuuriin, historiaan tai aatteelliseen perustaan. Kokemus toteutuu muun muassa jäsenen yhteenkuuluvuuden tunteena, lojaalisuutena ja solidaarisuutena yhteisöä ja sen jäseniä kohtaan. (Nivala 2008, 171–172.) Osallisuuden kokemus syntyy merkityksellisyyden kokemuksesta; nuoren

täytyy kokea, että ryhmään tai yhteisöön kuuluminen on hänelle merkityksellistä (Hanhivaara 2006, 32).

3.2.3 Osallisuuden edellytykset

Kansalaisen osallistumiseen vaikuttaa toisaalta omakohtainen kiinnostus osallistua ja vaikuttaa ja toisaalta yhteiskunnan tarjoamat mahdollisuudet osallistumiseen ja vaikuttamiseen (Kohonen & Tiala 2002, 6). Osallisuus on Nivalan (2008, 168) mukaan yhteisön jäsenen ja yhteisön suhteessa toteutuva ihannetila.

Yhteisön toimintaan osallistuminen edellyttää yksilöltä sekä yhteisön tarjoamia osallistumisen mahdollisuuksia että jäsenen valmiuksia osallistumismahdollisuuksien hyödyntämiseen. Yhteisön tarjoamat osallisuuden mahdollisuudet ovat jäsenen oikeudet yhteisössä ja jäsenten osallistumisen mahdollistavat rakenteet. (Nivala 2008, 168–170.)

KAAVIO 1. Osallisuuden kokemuksen syntymisen edellytykset Elina Nivalan (2008, 169) mukaan.

Jäsenen valmiudet hyödyntää osallistumisen mahdollisuuksia ovat tiedot ja taidot liittyen toimintaan sekä tietoisuus mahdollisuuksista. Yhteisöllinen toimintatapa myös edellyttää sosiaalisia valmiuksia osallistua kanssakäymiseen. Tarvitaan yhteisöön kuulumisen kokemuksen lisäksi muiden edellytysten toteutumista, jotta voi kehittyä tietoisuus mahdollisuuksista elää ja toimia yhteisössä. (Nivala 2008, 172) Valta ja tieto edellyttävät toisiaan ja tieto mahdollistaa toiminnan (Bäcklund ym. 2002, 13). Kun yhteisön jäsen omaa oikeudet ja valmiudet toimia yhteisössä, osallistuu toimintaan ja kokee olevansa

sisäpuolinen jäsen yhteisössä, voidaan puhua kokemuksellisesta osallisuudesta. (Nivala 2008, 170.) Nivala (2008, 122) toteaa kansalaistoiminnan yhteisöjen tarjoavan riittävän pieniä yhteisöjä, mitkä helpottavat kuulumisen kokemuksen syntymistä olematta kuitenkaan yhtä intiimejä kuin perheyhteisöt.

Osallinen nuori on toimija; se on hänelle enemmän kuin mukana olemista. Osallisuuden laatua arvioitaessa tulisi selvittää nuoren kokemus osallisuudesta sekä hänelle jaetun vallan todellisuutta. (Kiilakoski ym. 2012, 15–16.) Nuorten osallisuus kansalaisyhteiskunnassa onkin Kiilakosken ym.(2012, 30–32) mukaan riittämättömästi tunnustettu. Kansalaistoiminta kun on muutakin kuin äänestämistä ja järjestöjen jäsenyyttä. Nuoren rooliksi saattaa helposti muodostua myös kansalaistoiminnan areenoilla valmiin palvelun käyttäjän rooli (Eskelinen ym. 2012, 222). Osallisuutta on yhteiskunnan vallan jakaminen nuorille, nuoren mahdollisuutta toimia ja kokea vastuullisuutta.

Nuorisotutkimusverkoston tutkija Tomi Kiilakosken (2007, 13–14) mukaan osallisuus on oikeutta omaan identiteettiin ja arvokkuuteen osana yhteisöä ja todellisen vastuun kantamista ja saamista sekä sitoutumista toimintaan yhteisten asioiden parantamiseksi. Osallisuutta on sekä yksilö- että yhteisötasolla. Yksilön tulee voida kokea itsensä arvokkaaksi ja päteväksi, ja yhteisön tulee antaa yksilölle mahdollisuus toimia ja olla osallinen. Osallisuus on siis oikeuksien lisäksi myös vastuun ottamista muista ja muiden osallisuudesta (Hanhivaara 2006, 32). Identiteetti kuvaa sekä yksilöä että hänen viiteryhmiinsä. Yhteisön on oltava turvallinen, niin että yksilö uskaltaa vapaasti ilmaista mielipiteensä. Turvallisuus tai turvattomuus vaikuttaakin merkittävästi nuorten mahdollisuuksiin ottaa haltuun omia tilojaan. (Kiilakoski 2007, 12–13; Eskelinen ym. 2012, 239.)

3.2.4 Osallisuuden kokemus

Hyvinvoinnin nähdään rakentuvan elintasosta, yhteyssuhteista ja itsensä toteuttamisen muodoista. Kiilakoski, Gretscher ja Nivala (2012, 17–18) näkevät osallisuuskäsitteen kuuluvan olennaisesti Erik Allardtin hyvinvointiteoriaan. Allardtin mukaan hyvinvointimme rakentuu elintasosta (Having), yhteyssuhteista (Loving) ja itsensä toteuttamisesta (Being). Kiilakosken ym. mukaan kuulumisen erilaisiin yhteisöihin turvaa

perustarpeet ja vastaa Having-osuutta. Kuuluminen yhteisöihin ja suhteissa olemisen mahdollistuminen vastaavat ihmissuhteisiin liittyvien tarpeiden täyttämiseen (Loving). Toimiminen yhteisön jäsenenä ja vaikuttamisen mahdollisuudet puolestaan täyttävät itsensä toteuttamisen, arvokkaaksi kokemisen ja mielekkään toiminnan tarpeita. Tämä ”being” -osuus on Kiilakosken ym. mukaan ollut vähiten osallisuuskeskusteluissa esillä.

Osallisuuden tunne on merkityksellisyyden tunnetta. Se on tunnetta pätevyydestä ja oman roolin merkityksellisyydestä yhteisössä. (Gretschel 2008, 244–245.). Osallisuuden kokemus tuo kokemuksen omasta arvokkuudesta, jolloin oma toimintakyky sekä ryhmässä toimimisen kyky voivat lisääntyä (Kiilakoski & Gretschel 2012, 15–16). Osallisuus oman elämän hallinnasta, yhteisöstä ja yhteiskunnan hyvinvoinnista sekä mahdollisuus itsensä toteuttamiseen voivat johtaa voimaantumiseen. Osallisuus vaikuttamisesta eli halu ja taidot vaikuttaa, päätöksentekoon osallistuminen ja vallan saaminen puolestaan voivat johtaa valtautumiseen. Sekä osallisuus sosiaalisissa suhteissa että poliittisissa suhteissa vaikuttavat toisiinsa. (Kiilakoski ym. 2012, 16; Gretschel 2008, 245–246; Horelli ym. 2008, 219.) Sotkasiira, Haikkola ja Horelli (2010, 176) kirjoittavat myös vahvan osallistumisen voivan edistää nuorten voimaantumista. Nuori voi esimerkiksi yhdessä tekemisen ja yhteisöön kuulumisen kokemuksen avulla rohkaistua vaikuttamaan ja tulla osalliseksi vallasta. Toisaalta vallan saaminen ja vaikuttamistaitojen kehittyminen voivat parantaa osallisuutta omasta ja yhteisön elämästä.

Osallisuuteen kasvetaan ja siihen nuori voi kasvaa useilla eri toimintamalleilla, koska on monimuotoisia tapoja olla osallinen, osallistua ja toteuttaa omaa kansalaisuutta. Kasvua tapahtuu myös informaalisissa toimintaympäristöissä ja instituutioiden ulkopuolella, kuten virtuaalisissa ryhmissä, järjestöissä, vapaaehtoistyössä ja sosiaalisissa liikkeissä. (Kiilakoski & Gretschel 2012, 15; Eskelinen ym. 2012, 249.) Kaikki eivät myöskään aina halua osallistua. Richter on sanonut että, passiivinen jäsenyys voidaan nähdä myös luottamuksen osoituksena, sillä tällöin jäsenet luottavat siihen, että muut huolehtivat yhdistyksen päämäärien toteuttamisesta (Siisiäinen & Kankainen 2009, 109).

3.2.5 Kuluttaminen ja elämäntapavalinnat vaikuttamisen välineinä

Yksilökeskeisestä yhteiskunnasta huolimatta ihmisten tarve kuulua yhteisöön ei ole hävinnyt. Saastamoisen (2003, 163) mukaan ymmärrämme elämääme valintojen tekoon perustuvana projektina ja yksilöllistymiskehitys on tuonut ihmiselle myös mahdollisuuden valita itselle sopivia yhteisöllisyyden muotoja. (Saastamoinen 2009, 38, 40.) Yhteisöön kuuluminen on ihmisen luonteelle ominaista ja se on tapa luoda identiteettiä sekä saada hyväksyntää (Mokka & Neuvonen 2006, 29). Mead kirjoittaa ihmisen minuuden syntyvän yhteisösuhteen kautta ja ihmisestä tulevan ihminen, kun hän alkaa tarkastella itseään yhteisönsä näkökulmasta moraalisesti vastuullisena olentona (Saastamoinen 2009, 44). Yhteisöllisyydestä haetaan nykyään elämän jatkuvuuden turvaamisen sijaan merkityksellisyyttä (Keski-Luopa 2007, 4). Konttinen ja Peltokoski (2010, 8–9) kirjoittavat että, tämän päivän identiteetit eivät rakennu samanlaisuuden pohjalta, vaan nyky päivän ihmiset identifioituvat useampiin erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin. Identiteettiä määrittäviä yhteisöjä ovat muun muassa paikallisuuteen, työntekoon, etnisyyteen, elämäntyyliin tai – tapaan, poliittiseen ideologiaan tai uskontoon perustuvat yhteisöt (Saastamoinen 2003, 168).

General Intellect (2008) kirjoittaa, että vallankumouksien sijaan ihmiset pyrkivät ottamaan elämäntapaliikkeissä oman elämänsä haltuun. Liikkeiden toiminnalle on ominaista yhteiskunnallisen muutoksen aikaan saaminen elämänpoliittisen sitoutumisen avulla. (Stanius 2009, 156–169.) Yhteiskunnallisia liikkeitä tutkiva Leo Stranius (2008, 32) kirjoittaa talonvaltaajien julkilausuttuna tavoitteena olevan autonomian, kaupallisesti vapaa tilan. Laajemmin ajateltuna kyse on kaupunkitilan ja oman elämän haltuunotosta. Jani Lukkarinen (2012, 199) kirjoittaa autonomisen tilan näyttäytyvän nuorille mahdollisuutena paeta kilpailuyhteiskunnan paineita ja määrittää arvot uudelleen.

Demos Helsinki -ajatushautomon tutkijat Roope Mokka ja Alekski Neuvonen (2006, 19) näkevät kuluttamisesta tulleen poliittista ja osallistumisen välineiden olevan muutoksessa. Erityisesti nuoret suosivat kuluttamisvalintoja yhteiskunnallisena vaikuttamisen keinona (Harju 2010, 120). Ian P. Moran (2011) on tutkinut punk kulttuuria ja todennut sille olevan ominaista tee-se-itse -kulttuuri. Tee-se-itse -kulttuuriin liittyy aktiivisuuden lisäksi yksilöllisten mielipiteiden arvostus, hallintovastaisuus ja kulutuskriittisyys. Tee-se-itse on myös yhdessä tekemistä. Nuoret eivät mene välttämättä erikseen ”tekemään

politiikkaa”, vaan osallistuvat myös elämäntapavalinnoillaan (Horelli, Haikkola & Sotkasiira 2008, 221). Jarmo Rinne (2011, 149–150) toteaa omaehtoisen, henkilökohtaisten valintojen tee-se-itse-politiikan haastavan vaaliosallistumiseen perustuvan poliittisen toiminnan. Subjektiiivisista arvovalinnoista ja elämäntavoista on tullut poliittisestikin entistä merkityksellisempää.

Nuoret haluavat oman tilan, jossa kokea toisenlaista ilmapiiriä vastauksena välinpitämättömyyden kulttuurille (Kallavuo 2008, 80). Uusien liikkeiden toiminta voidaan Rasimuksen (2006, 238–239) mukaan nähdä vastauksena koko länsimaisen elämäntavan kriisiytymiseen. Esimerkiksi Terttu Nupponen (2010, 188–189) näkee omatoimisten rakentajien, kuten Oranssi, ajavan asukaslähtöistä, ekologisesti ja sosiaalisesti vaihtoehtoista elämäntapaa, jossa asumiseen liittyvät taloudelliset intressit liittyvät ekologisen tai sosiaalisen elämäntavan kehittämispyrkimyksiin.

Mokka ja Neuvonen (2006, 29–30) näkevät hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuuden ratkaisun olevan osallisuudessa. Ihmisillä tulisi olla mahdollisuus kehittää omia elämäntapojaan, saada oma ääni kuuluviin ja olla toisille hyödyksi. Tästä tarpeesta on paljon esimerkkejä netin keskustelu- ja ohjelmien jakamisyyhteisöissä sekä arvoperusteisissa kulutusvalinnoissa. Kansalaisten välinen toiminta ja elämäntapavalinnat kulutusvalintoihin ovat nykyajan politiikkaa.

3.3 Aiemmat tutkimukset

Oranssin toimintaa on tutkittu jonkun verran. Usein tutkimuksen kohteena on ollut Oranssin talonvaltaustoiminta. Seppo Eronen (1999) on tutkinut Oranssin toimintaa vuosina 1990–1999 pro gradun muodossa ja aikaisempi Oranssin toiminnanjohtaja Vesa Peipinen (2012) on kuvannut Oranssin toiminnan kehittymistä ja sen keskeisiä toimintamuotoja opinnäytetöissään. Nuorisoasuntoliiton tutkija Tiina Kupari (2010) on haastatellut muun muassa Oranssi Oy:n työntekijöitä asukasosallisuudesta, mutta asukkaan kokemusta Oranssin asumismallista ei ole aiemmin tutkittu.

Seppo Eronen (1999, 95) tutkimuksessa Oranssin ideologiassa korostuivat yksilön osallistumismahdollisuuksien lisääminen sekä kriittinen suhde kulutukseen. Myös Peipinen

(2012, 65) kirjoittaa Oranssin asumisen kulutuskulttuurin olevan kriittinen. Korjaukset ja varustelu pyritään toteuttamaan ensisijaisesti kierrätysmateriaaleista. Peipinen (2012) on tarkastellut Oranssia kaupunkiliikkeenä ja hän kirjoittaa Oranssin tilojen tarjonnan mahdollisuuden omaehtoiselle urbaanille kaupunkikulttuurille ja kokeiluille sekä Oranssin tehneen osallisuudesta toiminnan politiikkaa. Peipinen (2012, 65–66) toteaa asukkaiden roolin olevan poikkeuksellinen. Hän kuvailee Oranssin luoneen asumisestaan eräänlaisen vapaan asumisen, tee-se-itse -hengen ja yhteistoiminnan vyöhykkeen, jossa asukkailla on hyvät edellytykset osallisuuteen. Asukkaat ovat voineet kehittää kädentaitojaan ja eräät asukkaat ovat jopa hankkineet asumisen myötä ammatin. Hän katsoo, että asukkaat hallinnoivat ja ylläpitävät itse asuinyhteisöjään. Peipinen (2012, 61) kirjoittaa Oranssin kehittämän omaehtoisen asumisen mallin olevan Suomen asuntopoliittisessa ilmastossa poikkeuksellinen.

Tiina Kupari on tehnyt selvityksen asukasosallisuudesta nuorisoasunnoissa 2010 ja haastatellut nuorisoasuntoliiton asukkaita ja työntekijöitä sekä nuorisosäätiön ja Oranssi Oy:n työntekijöitä. Tiina Kuparin (2010, 8, 40) mukaan Oranssin toimiva yhteistoiminta perustuu osaltaan siihen, että asuntoa hakevat nuoret tietävät hakeutuvansa omaehtoiseen ja yhteisölliseen asumiseen ja ovat valmiiksi siihen sitoutuneita. Asumistoiminta perustuu työn tekemiseen yhteisen hyvän eteen ja itse kunnostettu talo tuntuu omalta. Asukkailla on paljon vaikutusvaltaa asuinympäristönsä suhteen. Kohteen asukkaat valitsevat uudet asukkaat ja asukkaita on yhdistyksen ja hallituksen hallituksissa tekemässä päätöksiä. Johtopäätöksissä Kupari toteaa osallistumisen asukastoimintaan mahdollistuvan, kun asukkaalla on riittävät resurssit sekä motivaatiota. Nuorten osallistumattomuuteen ei löytynyt yksiselitteistä vastausta. Kuparin mukaan ympäristön kokeminen omaksi vahvistaa osallistumista. Motivaatio syntyy halusta vaikuttaa epäkohtiin. Asukasrakenne ja asukasvaihtuvuus vaikuttavat asukkaiden osallistumiseen. Kuparin mielestä asukastoiminta on oltava vapaaehtoista, asukaslähtöistä ja omaehtoista.

Yhteisöasuminen on Kuparin (2011, 25) tekemässä Omaa kotia etsimässä, nuorten asumiseen liittyvistä toiveista ja asenteista selvittävässä tutkimuksessa edelleen harvinaista nuorten keskuudessa. Asumisessa nuoret pitivät erittäin tärkeänä mukavia naapureita ja tuttuja, jonka lisäksi läheisten asumista lähellä arvostettiin. Nämä ovat seikkoja, jotka vaikuttavat asukkaiden turvallisuuden tunteisiin. Puolet tutkimukseen vastanneista haluaisivat vaikuttaa asuinympäristönsä suunnitteluun. (Kupari 2011, 51–52.) Nuorisobaro-

metrin (Myllyniemi 2008, 103–105) mukaan nuorten yhteenkuuluvuuden tunteet ovat heikentyneet yleisesti. Nuorten ystävien määrä ja kanssakäymiseen vietetty aika on lisääntynyt ja tullut tärkeämmäksi samalla kuin yhteenkuuluvuuden tunteet ovat vähentyneet. Myös nuorten yhteenkuuluvuuden tunne naapurustoon on heikentynyt. Sami Myllyniemi (2008, 103) epäilee ilmiön johtuvan nyky-yhteiskuntamme sosiaalisuuden muutoksista, jossa ihmiset kuuluvat useampaan yhteisöön, eivätkä enää sitoudu pitkäksi aikaa tiettyyn yhteisöön.

Laura Hokkanen ja Veli Liikanen (2010) ovat tutkineet nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. He toteavat, että keskeinen osa nuorten epävirallisesta vaikuttamistoiminnasta keskittyy nuoren omaan paikallisyhteisöön ja elämänpiiriin. Nuoret odottavat usein mukaan pyytämistä ja tulevat helpommin valmiiksi organisoituun toimintaan. He kirjoittavat, että Suomessa nuorille annetaan vähän valmiuksia osallistumiseen ja mielipiteen muodostamiseen. Vapauden kaipuu ja tasapaksuisuuden karttaminen ovat heidän tutkimuksensa mukaan nuorten usein esille nostama arvo. Yhteisöasuminen elämäntapana näyttäytyi yhtenä vaikuttamismuotona. Se nähtiin vaihtoehtona perinteiselle ydinperhekeskeiselle elämälle. Sen keskeisiä tunnuksia ovat valmius jakamiseen, yhdessä toimiminen ja solidaarisuus.

Muita suomalaisia asuinyhteisöjä käsitellään muutamassa opinnäytetyössä. Satu Lamminsivu (2009) on tehnyt tutkimuksen Helsingin seurakuntayhtymän omistaman asuintalo Pauluksen asukkaiden yhteisöllisyyden kokemuksista. 43:sta asunnosta puolet on seurakuntien tukiasuntokäytössä. Tutkimus toi esille asukasaktiivien tyytyväisyyden yhteisöllisyyteensä. He toteavat, että on hyvä asuttaa eri elämän tilanteissa olevia asukkaita keskenään ja että toimiva yhteisöllisyys saavutetaan asukasdemokratian avulla. Kehittämistoiveina nousi esille uuden asukkaan parempi perehdytys, asukkaiden aktiivisempi osallistuminen ja eräät toivoivat enemmän tukea yhteisöltä. Tutkimuksessa oli haastateltu vain asukasaktiiveja.

Tuulen kylän asuinyhteisön tutkimuksessa (Ahvenainen, Ropponen & Tiihonen 2009) oli puolestaan haastateltu lapsina yhteisössä kasvaneita. Aikuisiksi kasvaneet yhteisön lapset kokivat, että yhteisöllisyydestä ja asuinyhteisössä kasvamisella on ollut merkittävä positiivinen merkitys heidän elämässään. He kertoivat saaneensa yhteisöllisyydestä sosiaalisia ja psyykkisiä voimavaroja, joita ovat voineet hyödyntää myös aikuistuttuaan.

He kokivat negatiivisena yksittäisiä nuorten välisiä kiusaamistapauksia sekä valtaraken-
teita. He toivat kuitenkin esille näkemyksensä asuinympäristön olevan paras mahdolli-
nen kasvuympäristö lapsille ja toivoivat voivansa tulevaisuudessa kasvattaa omat lap-
sensa samankaltaisessa ympäristössä. Turvallinen ja osallisuutta tukeva asumismalli
nähtiin kuitenkin vaikeuttavan sopeutumista yksilökeskeiseen ja kilpailuhenkiseen yh-
teiskuntaan.

Katja Wileniuksen (2003) työ käsittelee Nuorisoasuntoliiton erään kohteen yhteisöllii-
syyttä. Työssään hän päätyy siihen johtopäätökseen, että vähäinen yhteinen toiminta
asuinkohteessa ei edistä yhteisöllisyyttä. Nuoret kokivat olevansa itse avainasemassa
yhteisyyden muotoutumisessa, mutta toisaalta kaipasivat työntekijän tukea toiminnan
järjestämisessä. Myös Wilenius pohtii osallistumisen olevan vahvempaa, kun asuntoa ei
koeta väliaikaisena ratkaisuna parempaa vaihtoehtoa odotellessa. Wilenius myös ihmet-
teli asukkaiden välinpitämätöntä suhtautumista tiiviimpien naapurisuhteiden luomista
kohtaan.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA MENETELMÄT

4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena tuoda näkyväksi Oranssin asumismalli asukkaan kokemana asumismallin kehittämistä varten. Yhteisön parissa on paljon niin sanottua hiljaista tietoa Oranssin yhteisössä asumisesta, minkä on toivottu siirtyvän eteenpäin esimerkiksi vanhojen asukkaiden muuttaessa pois. Tomi Kiilakoski (2011, 165) toteaa, että vain hiljaisen tiedon varassa oleva tietämys on kehittämisen näkökulmasta hankala. Viime vuosina Oranssin työntekijät ja asukkaat ovat alkaneet kirjaamaan talonhuoltotietoa sekä kirjoittamattomia sääntöjä ja käytäntöjä talokansioihin. Tutkimukseni on osa asumistoiminnan kehittelyn jatkumoa. Tulevaisuudessa Oranssi harkitsee toimintansa säätiöittämistä (Kutsu Oranssi ry:n vuosikokoukseen 2012) ja myös siksi tämä tutkimus on ajankohtainen. Lähtökohtani ovat Oranssin kirjatut arvot ja toisaalta asukkaiden arki ja sen käytännöt. Koska olen itse asukas ja tutkin asumista sisältäpäin, on tavoitteenani tutun ja arkisen purkaminen ja sanoittaminen. ”Arjen tutkiminen on sen tutkimista mikä jo tunnetaan, mutta jonka merkitys ei ole vielä selvillä” (Kiilakoski 2011, 162).

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten asukkaat kokevat asumisen Oranssilla?
2. Miten he kokevat yhteisöllisyyden?
3. Mitä osallisuus merkitsee asukkaille?

4.2 Tutkimuksen kulku

Opinnäytetyön tekeminen Oranssista oli ollut yhtenä vaihtoehtona koko opiskelujeni ajan ja syksyllä 2012 päädyimme Oranssi ry:n, toiminnanjohtajan Vesa Peipisen, kanssa tekemään yhteistyösopimuksen tutkimuksen teosta. Talvella 2013 valmistui suunnitelmani, ja olin valinnut tutkimusmenetelmäksi teemaryhmähaastattelun.

Maaliskuun alussa ilmeni, että toinenkin Oranssin asukas, Pyry Rechartt, oli tekemässä opintotyötä Oranssin asumisesta. Hän oli tekemässä kaupunkimaantieteen kandin työ-

tään Helsingin yliopistolla aiheenaan urbaanin paikallisyhteisöllisyyden merkitys asukkaalle. Tutkimus on tapaustutkimus Oranssin yhteisöstä. Keskusteltuamme huomasimme, että meillä oli eri alasta huolimatta samansuuntaiset työn käsitteet ja kysymykset asukkaille. Olimme molemmat suunnitelleet keräävämmme aineiston haastatteluiden avulla, mutta olimme tahoillamme pohtineet myös kyselyn käyttöä laajemman osallistumis pohjan saamiseksi. Koska meitä oli kaksi, koimme, että meillä oli resursseja toteuttaa yhdessä kyselytutkimus haastatteluidemme lisäksi. Päädyimme keräämään määrällisen aineiston yhdessä välttääksemme päällekkäisyyttä. Olemme myös kysyneet yhdessä asukkaiden halukkuutta osallistua haastatteluihin kyselylomakkeen saatekirjeessä (Liite 1).

Alustavien kyselyn tulosten pohjalta järjestin kaksi ryhmähaastattelua, toisen huhtikuussa ja toisen toukokuussa 2013. Elokuussa analysoin sisällönanalyysin avulla kesällä litteroimani aineiston ja syksyllä 2013 kirjoitin työn loppuun. Olen tutkinut asukkaiden kokemuksia Oranssilla asumisesta sekä määrällisin että laadullisin keinoin. Esitän tilastolliset tulokset suorina jakaumina. Olen rajannut tulosten ristiintaulukoinnin ja prosentit ulkopuolelle, koska päämenetelmänäni ovat ryhmähaastattelut. Elokuussa valmistuneet määrällisen aineiston kyselytulokset tuovat lähinnä taustaa haastattelutulosten tämentämiseksi ja vahvistamiseksi. Laadullinen aineisto koostuu sekä ryhmähaastatteluita että kyselyn avoimista vastauksista. Analyysi painottuu laadulliseen aineistoon.

4.3 Kysely menetelmänä

Kyselylomakkeen avulla hahmotetaan tutkittavaa ilmiötä ja haastatteluilla voidaan monipuolistaa saatua kuvaa (Eskola & Suoranta 2003, 72). Suunnittelin Recharadin kanssa kyselykaavakkeen kaupunkisosiologian professorin Matti Kortteisen ja kaupunkitieteen professorin Mari Vaattovaaran laatiman asumispreferenssejä kartoittavan kyselyn pohjalta. Käytimme kyselyn pohjana asumistyytyväisyyttä, asumistoiveita ja sosiaalisia suhteita käsitteleviä osia, koska tutkimme asukkaan kokemusta asumisesta. Asumistoiveita ja sosiaalisia suhteita koskevien osioiden avulla oli tarkoitus saada tietoa, miten asumismallin yhteisöllisyys ja osallisuus mahdollisesti näyttäytyvät asukkaille. Olemme muokanneet lomaketta Oranssin asukkaille sopivaksi. Lisäsin myös yhteensä neljä avo-

naista kysymystä, joihin kolmeen asukas saattoi vastata määrittämällä asumiseen liittyvää kokemustaan omin sanoin ja yhteen tuoda esille tiedonsaantiin liittyviä ajatuksiaan.

Kyselylomakkeen 35 kysymyksestä neljä olivat avoimia. Kysyin seikoista, jotka saattaisivat vaikuttaa vastaajan poismuuttamiseen Oranssilta ja kokemuksista Oranssilla asumisesta sekä toiveista Oranssin asumismallin suhteen tulevaisuudessa. Yhdessä kysymyksessä asukkaalla oli mahdollisuus esittää kommentteja tai ideoita tiedonkulkuun liittyen. Tämä kysymys liittyi Oranssin tiedonkulun mahdolliseen kehittämiseen. Olen käsitellyt avoimia vastauksia sisällön analyysin menetelmällä. Aluksi luin kaikki vastaukset läpi saadakseni yleisen käsityksen vastaajien esille nostamista aiheista. Merkitsin sen jälkeen jokaisen lomakkeen juoksevin numeroin ja purin eri kohteista tulleet vastaukset muistiinpanoiksi kysymysten alle. Eräät vastaukset olivat hyvin laajoja ja jouduin tiivistämään asiat muutamiksi teemoiksi. Vastausten kirjo oli myös laaja ja luokittelin vastaukset usein toistuvien teemojen mukaan, jotta vastaukset olisivat helpommin käsiteltäviä. Aiheiden pohjalta valmistauduin teemahaastatteluihin.

Kysely (Liite 2) jaettiin maaliskuussa 2013 kaikille 94:lle Oranssilla kirjoilla oleville asukkaille. Olimme Rechartin kanssa esitestanneet kyselylomakkeen toimivuutta kahdella koehenkilöllä ja heidän antamansa palautteen perusteella selkeytimme lomaketta entisestään. Vastausaikaa oli 8 päivää, jonka jälkeen lähetimme muistutuksen Oranssin sähköpostilistalla ja pidensimme vastausaikaa kolmella päivällä. Saimme kohteisiin jätettyihin palautuslaatikoihin yhteensä 34 vastausta. Myöhemmin meille palautettiin vielä 2 vastausta. Toisin sanoen olemme saaneet 94 lomakkeesta 36 vastausta ja vastausprosentti on 38 %. Katoanalyysiä käsitellään kappaleessa tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.

4.4 Ryhmähaastattelu menetelmänä

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 63) kirjoittavat laadullisen tutkimuksen tutkivan ihmisten luomaa merkitystodellisuutta. Ihmisten kokemukset ja käsitykset ovat kulttuurisidonnaisia ja siksi kohderyhmän ja sen kulttuurintuntemus on tärkeää käytettäessä laadullista tutkimusmenetelmää (Vilkkä 2009, 109). Kvalitatiivisten menetelmien avulla saadaan esille tutkittavien näkökulma ja heidän äänensä esille (Hirsjärvi & Hurme 2008, 28).

Haastattelun avulla tutkija voi välittää kuvaa haastateltavan ajatuksista, käsityksistä, kokemuksista ja tunteista. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 41). Laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma elääkin tutkimushankkeen mukana ja suunnitelmaa tai ongelman asettelua voi joutua tarkistamaan tutkimuksen edetessä (Eskola & Suoranta 2003, 15–16).

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, joka etenee tiettyjen keskeisten etukäteen määrättyjen, tutkimuksen viitekehukseen perustuvien teemojen varassa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Teemahaastattelussa aihepiirit ovat kaikille samat, mutta niiden laajuus ja järjestys voivat vaihdella haastattelusta toiseen. (Hirsjärven & Hurme 2008, 47–48; Eskola & Suoranta 2003, 86–87). Olen valinnut työni käsitteet Oranssin julkaisemien kirjojen, tiedotteiden ja toimintasuunnitelmien pohjalta. Koska teemahaastattelu kohdennetaan tiedonantajien omakohtaisiin kokemuksiin, on tärkeää, että heillä on aiheesta käytännön kokemusta. Valitsin menetelmäksi teemahaastattelun, jotta asukkaat voivat vapaammin kertoa kokemuksiaan Oranssilla asumisesta ja määrittää asumiselle antamia merkityksiä.

Ryhmähaastattelun avulla voidaan saada paljon erilaista tietoa kerralla ja se voi olla mielekäs menetelmä ryhmän kulttuuria, yhteisiä normeja ja ihanteita tutkittaessa. Haastateltavat voivat saada toisiltaan tukea muun muassa omien kokemusten jäsentämisessä ja muistamisessa sekä yhteisten käsitysten jakamisessa. Sulkusen mukaan (Hirsjärvi & Hurme 2008, 61) tutkija voi ryhmähaastattelun avulla tavoittaa kollektiivisesti tuotetut ja jaetut merkitykset. ”Haastattelussa niin haastattelija että haastateltavakin merkityskelistävät niitä kohteita, joista haastattelussa puhutaan”. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 51, 61).

Tutkijana pyrin olemaan tuomatta omia uskomuksiani tai asenteitani tutkimustilanteeseen sekä tavoittelen etäisyyttä tutkittaviin henkilöihin, ja siksi olen valinnut haastattelun muodoksi ryhmähaastattelun yksilöhaastattelun sijaan. Ryhmähaastattelun tavoitteena on avoimen keskustelun aikaansaaminen sekä sen edistäminen, ja haastattelijan tehtävänä on ohjata keskustelua niin, että osallistujat pysyvät aiheessa ja kaikkien ääni tulee kuuluviin. Haastattelija itse ei osallistu keskusteluun. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 61–63; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 210–211.) Näin ollen ryhmähaastattelussa haastateltavat ovat enemmän keskenään vuorovaikutuksessa.

Ryhmähaastattelun haasteeksi voikin muodostua ryhmädynamiikan toimivuus. Ryhmädynamiikka voi vaikuttaa siihen kuka saa äänensä parhaiten kuuluviin ja mitä asioita tuodaan esille. Se voi myös estää kielteisten asioiden esiintulon. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 63; Hirsjärvi ym.2009, 210.) Sulkusen (Eskola & Suoranta 2003, 95) mukaan ryhmän kontrolloiva vaikutus voi olla merkittävää, kun haastateltavia yhdistää jonkin ryhmän jäsenyys. Toisaalta jäsenten yhteiset kokemukset tekevät käyttäytymisestä julkista ja salaamisen vaikeaksi. Keskustelussa ryhmän normit voivat ilmetä, vaikka niistä ei erikseen kysytä. (Eskola & Suoranta 2003, 95.) Tutkimuksessani haastateltavia yhdistää oman asuinyhteisönsä jäsenyyden lisäksi mahdollisesti Oranssin jäsenyys. Olen kutsunut ryhmähaastatteluun eri Oranssin asuinkehteistä olevia asukkaita, jotta keskusteluun syntyisi eri näkökulmia.

Kielen avulla heijastetaan todellisuutta ja haastateltavan puhe on haastattelijalle tutkimuksen kohteena (Hirsjärvi & Hurme 2008, 51–52). Oletan, että asukkaana jaan sanojen ja kielen merkityksiä haastateltavien kanssa, mikä voi helpottaa sekä luottamuksen syntyä että tulkintojeni tekoa. Toisaalta saatan sisäpiiriläisenä tehdä vääriä olettamuksia sanojen merkityksestä. Näinhän voi käydä ulkopuolisellekin haastattelijalle.

4.5 Haastatteluiden toteutus ja analyysi

Kaikille asukkaille jaetun kyselylomakkeen saatekirjeessä toivottiin haastattelusta kiinnostuneita ilmoittautumaan minulle tai Rechartille. Suurin osa meille ilmoittautuneista, 11 henkilöä, oli asunut yli 3 vuotta Oranssilla ja yksi ryhmähaastatteluun ilmoittautuneista oli ollut oman kohteensa toiminnassa mukana alusta lähtien. Osa ilmoittautuneista oli pariskuntia. Koska ilmoittautuneiden kokemus painottui pitkään asuneisiin ja perheellisiin, pyysin myös muutamaa lyhyemmän aikaa asunutta sekä perheetöntä osallistumaan ryhmähaastatteluun. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 85–86) kirjoittavat, että tiedonantajien tulisi tietää tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai että heillä tulisi olla kokemusta asiasta ja että tiedonantajien valinnan tulee olla harkittua ja tarkoitukseen sopivaa. Jako Rechartin järjestämiin yksilöhaastatteluihin ja minun ryhmähaastatteluihin perustui sekä asukkaiden edustavuuden että aikataulullisiin tekijöihin. Haastatteluihin ilmoittautuneista jaoimme eri haastattelumuotoihin osallistuvat asukkaat heidän edustamansa asuinkehteen, elämäntilanteen, iän sekä asumisajan mukaan, niin että eri-

taustaiset asukkaat olivat edustettuina kaikissa haastattelumuodoissa ja -ryhmissä. Lopulta asukkaita oli ryhmähaastatteluissa neljästä eri keskikokoisesta tai isosta kohteesta. Haastateltujen ikäjakauma oli 26–39 vuotta. Heille oli kertynyt asumisvuosia 6 kuukaudesta jopa 20 vuoteen. Nauhoitin haastattelut ja Pyy Rechardt oli niissä teknisenä avustajana sekä muistiinpanojen merkitsijänä. Ryhmähaastatteluja oli kaksi ja ryhmän kooksi muodostui kolme henkilöä.

Ensimmäinen ryhmä oli hyvin keskusteleva ja osallistujat tekivät haastattelun aikana toisilleen useita tarkentavia kysymyksiä aiheesta. Heitä kiinnostivat toistensa asuinkohdeiden asumiseen ja yhteisön toimintaan liittyvät ratkaisut ja he vertailivat kokemuksiinsa Oranssilla asumisesta. Osallistujilla oli asumiskokemusta 6 kuukaudesta 20 vuoteen. Pitkään Oranssilla asunut henkilö toi keskusteluun perspektiiviä vertailemalla muiden kanssa aiemman ja nykyisen asumisen eroja. Hänen puheenvuoronsa painottuivat menneelle ajalle. Ryhmä oli hyvin avoin ja osallistujat ottivat arkojakin asioita puheeksi. Tunnelma oli vapautunut ja haastatellut kokivat tapaamisen antoisaksi.

Toiseen ryhmään oli ilmoittautunut neljä asukasta, mutta kahden peruuntumisen vuoksi se oli vaikeampi saada kokoon. Juuri ennen haastattelua kysyin eräältä pihaa haravoineelta asukkaalta hänen halukkuuttaan osallistua ryhmähaastatteluun ja ryhmän lopulliseksi kokoonpanoksi muodostuikin kolme henkilöä, jotka olivat asuneet Oranssilla 2–7 vuotta. Tapaaminen alkoi kahden haastateltavan kokoonpanolla, johon yksi liittyi myöhemmin. Yhden oli tarkoitus osallistua vain tunnin ajan, mutta lopulta hän jäikin pidemmäksi aikaa ja saimme puolitoista tuntia yhteistä keskustelua aikaan. Hänen lähtiessään jatkoimme vielä hetken haastattelua palaten alkuhaastattelun aiheeseen, jolloin myöhästynyt henkilö pääsi kertomaan näkemyksiään aiheesta. Peruutukset ja aikarajoitteet tekivät tilaisuudesta hajanaisen, mutta aiheet saatiin käytyä läpi ja ryhmä oli melko puhelias ja tapaamisella oli hyvä ilmapiiri.

Etenimme ryhmissä laatimani haastattelurungon pohjalta (Liite 3): minä ohjasin keskustelua ja assistenttini teki muistiinpanoja ja tarkisti, että kaikki aihealueet tuli käytyä läpi osallistumatta itse keskusteluun. Haastattelujen puolesta välissä pyysin osallistujia tekemään yhdessä miellekartan aiheesta yhteisöllisyys. Miellekartta oli tässä tapauksessa iso paperi, johon osallistujat saivat vapaamuotoisesti kirjoittaa asioita, jotka heidän mielestään liittyvät yhteisöllisyyteen. Miellekartan tarkoitus oli avata keskustelua yhteisöl-

lisydestä ja auttaa osallistujia jäsentämään yhteisöllisyyteen liittämään ajatuksia. Miellekartan tekeminen hiukan jännitti osallistujia, mutta alun jälkeen kartan tekeminen herätti lisää keskustelua ja osallistujat palasivat miellekarttaan kirjoittamiinsa asioihin keskustelun aikana. Tapaamiset kestivät keskimäärin kaksi tuntia. Olin tyytyväinen ryhmien keskustelevuuteen, koska saatoin itse olla taka-alalla vaikuttamatta liian ohjautuvasti keskustelun sisältöön. Varsinkin ensimmäisen ryhmän jäsenet katsoivat pääsääntöisesti toisiaan puhuessaan. Varattu aika antoi vapaammalle keskustelulle myöten ja rooliksi jäi huolehtia, että kaikki aihealueet tuli käytyä läpi.

Analysoin aineistoa teoriaohjautuvan sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysiä voi tehdä aineisto- tai teorialähtöisesti sekä teoriaohjautuvasti. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä aineisto analysoidaan ennalta määrätyn viitekehyksen mukaan. Aineistolähtöisessä analyysissä tutkija pyrkii ymmärtämään tutkittavia heidän omista näkökulmista käsin ja teorian käsitteet luodaan aineistosta. Teoriaohjautuva analyysi puolestaan etenee alussa kuin aineistolähtöinen, jolloin tutkija lähestyy aineistoa sen omilla ehdoilla ja analyysin lopussa se sovitellaan teoriaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–119.) Valitsin teoriaohjautuvan sisällönanalyysin tuodakseni vahvemmin asukkaiden itsensä määrittämänsä merkitykset asumisestaan kuin teorialähtöisessä analyysissä. Litteroituani nauhat teksteiksi, luin muistiinpanot ja kuuntelin nauhat vielä useampaan kertaan. Kirjoitin muistiinpanojen puheenvuoroista niin monta pelkistettyä ilmausta kuin oli tarpeen. Samankaltaiset ilmaukset ryhmittelin niille sopivien otsakkeiden alle. Ryhmiä tuli useita aineiston monipuolisuuden vuoksi ja ryhmät luokittelin yläluokkiin teoriaohjautuvasti. Käsitteet yhteisöllisyys ja osallisuus ovat niin laajoja, että niiden alle pääsivät lähes kaikki ryhmät. Erottelin omaksi otsikoksi tulevaisuuden toiveet ja ajatukset, mitkä ovat asioita joita minun olisi tarkoitus viedä yhdistyksen hallitukselle tiedoksi. Analyysin teko tuotti teoriakäsitteiden alle uusia alaotsikoita, kuten esimerkiksi ristiriidat yhteisöllisyydessä ja asuinyhteisön ryhmädynamiikka. Esimerkki tekemästäni sisällönanalyysistä löytyy liitteestä 4.

4.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Aloitan tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden käsittelemisen oman roolini pohdinnalla, koska se on ollut merkittävässä asemassa tämän tutkimuksen teossa.

4.6.1 Oma rooli

Suhde tutkimuskohteeni on läheinen ja näkökulmani on subjektiivinen. Olen ollut Oranssin toiminnassa alusta lähtien ja nähnyt, kuinka Oranssi on muuttunut yhteiskunnallisesta liikkeestä organisaatioksi ja kuinka asukkaat ovat vaihtuneet omissa asuinyhteisössani. Tunnen useimmat asuinyhteisöni entiset ja nykyiset asukkaat. Roolini on muuttunut vuosien varrella tarkkailijasta järjestäjäksi ja aloitteiden tekijäksi. Asemani omissa asuinyhteisössani on nykyään melko keskeinen pitkäaikaisena asukkaana ja minulle on luultavasti kasautunut vaikutusvaltaa vuosien myötä. Olen ollut kehittämässä toimintaa sekä kannustanut uusia asukkaita ottamaan ”taloa haltuun”; suunnittelemaan itse toimintaa ja ympäristöä. Minulla on siis tutkimuksen aikana useita päällekkäisiä rooleja; tutkija, Oranssi ry:n jäsen, aktiivinen asukas, kehittäjä ja naapuri.

Kenttätöön menetelmistä kirjoittanut Martti Grönfors (1982, 200–201) toteaa, että tutkijalle yksityishenkilönä annettua tietoa ei tulisi käyttää tutkimuksessa. Olen pitäytynyt kyselyaineiston ja haastattelussa saamani tietojen käyttöön tutkimuksessani. Haastattelu sisälsi osallistujien kesken myös muistojen ja kokemusten muistelua ja jakamista. Koin osallistujien luottavan minuun sekä toisiinsa ja tämä helpotti tiedon saantia. Minulla on kuitenkin tutkijana vastuu tiedon käyttämisestä. Kerroin jo haastattelutilanteessa mahdollisuudesta korjata tai tarkentaa sanomaansa, mille ei jälkepäin näyttänyt olevan tarvetta. Kysyin haastatteluun osallistuneilta heidän halukkuutta lukea ja kommentoida tutkimuksen analyysiosaa sen valmistuttua ja kaikki vastasivat myöntävästi. Hännisen (Granfelt 2004, 151) mukaan tutkimuksen aineisto tulisi analysoida ja esittää niin, että siihen osallistuneet eivät koe tulleen hyväksikäytetyksi tai väärin ymmärretyksi. Kuinka osallistujista ei tuonut kommentissaan tarvetta muuttaa analyysiosaa, minkä tuloksen onnistumiseksi asukkaan äänen tulkinnassa. Pyrkimykseni on ollut tuoda esille jokaisen osallistujan ääni ja saada tekstini sanoma mahdollisimman kattavaksi edustaakseen Oranssin asukkaiden ääntä. Tolonen ja Palmu (2007, 109) kirjoittavat tutkimusprosessin olevan aina epätasa-arvoinen, koska tutkija on se, joka tulkitsee ja kirjoittaa tekstit. Osallistujat toivoivat, että heidän osallistumisestaan on jatkossa hyötyä Oranssin asumismallin näkyväksi tekemisessä ja kehittämisessä. Osa haastatelluista toivoi myös voivansa käsitellä tuloksia omissa asuinyhteisössään.

Roolistani johtuen jouduin säätelemään läheisyyttäni ja etäisyyttäni sekä tiedonantajiin että tutkimusaiheeseen. Aineiston keräämisessä koin läheisyydestä syntyvien hyötyjen painottuvan, kun taas analyysin ja johtopäätösten teossa siitä oli enemmän haittaa. Eskola ja Suoranta (2003, 35) kirjoittavat tutkijan saavuttavan tarvittavan objektiivisuuden sekä omasta teoreettisesta pohdinnasta että käsitteellisyyksien ja menetelmien avulla. Lisäksi tutkijan objektiivisuus syntyy oman subjektiivisuutensa tunnistamisesta (Emt, 17).

Motivaationi tehdä tämä tutkimus on myös ollut halu tuottaa tietoa mahdollista kehittämistä varten. Koska olen ollut mukana Oranssin toiminnassa alusta lähtien, olen myös ollut kehittämässä toimintaa ja roolini tutkijana voidaan osiltaan rinnastaa toimintatutkijan kaksoisrooliin. Toimintatutkimuksen tarkoituksena on Heikkilän (2010, 215) mukaan tutkia ja kehittää ihmisten yhteistoimintaa tuomalla hiljainen tieto tietoisien ja diskursiivisen harkinnan tasolle. Sen ytimenä on oppiminen ja kehittyminen. Tutkimuksen ote itsessään voidaan nähdä toimintatutkimuksen periaatteiden mukaisena, koska sekä toimeksiantaja että haastatteluun osallistuneet asukkaat ovat halunneet tuoda hiljaisen tiedon näkyväksi oppimista ja kehittymistä varten. Ryhmähaastattelu menetelmänä voidaan nähdä myös toimintatutkimuksen muutosinterventiona, kun eri kohteiden asukkaat on saatettu yhteen keskustelemaan. Toimintatutkimus kuitenkin eroaa tutkimuksestani suunnittelun ja toiminnan kehittämisen osilta (ks. Heikkilä 2010, 220, 226). Tutkijana osuuteni oli tutkia ja tuoda esille asukkaan kokemus asumisesta, enkä tutkijana vaikuta yhteisön toiminnan suunnitteluun tai kehittämiseen tutkimuksen puitteissa. Eli koen, että motiivini tehdä tutkimus oli toimintatutkimuksen periaatteiden mukainen, mutta menetelmät eivät. Asukkaana puolestaan olen yhteisössä mukana keskustelemassa ja kehittämässä toimintaa.

Minun tuli kiinnittää huomiota tiedonantajien ja oman kokemuksen erottamiseen, jotta en ”ymmärtäisi asioita” vain oletetun yhteisen kokemusmaailman pohjalta. Haastattelu-ryhmien keskinäinen keskusteleavuus helpotti asemaani voidessani vetäytyä keskustelun ohjaamisesta. Vetäytyminen aiheutti myös keskustelun rönsyilyä ja toisessa ryhmässä sen keskittymistä menneeseen aikaan, mutta antoi samalla ryhmälle mahdollisuuden määrittää asumiseen liittyviä kokemuksiaan. Ryhmän jäsenet antoivat melko tasapuolisesti toisilleen puheenvuoroja ja vain muutaman kerran jouduin puuttumaan puheenvuorojen jakamisen kulkuun. Haastatteluihin osallistui viisi asukasta muista asuinyhteisöstä

ja yksi samasta yhteisöstä kuin minä. Hän oli asunut puolisen vuotta Oranssilla, emmekä näin ollen olleet kovin läheisiä. Tämä paransi haastattelutilanteessa etäisyyden pitämistä.

Analyysivaihe on tutkimuksen kannalta kriittisimpiä kohtia etäisyyden ottamisessa ryhmäkeskustelun aikana muodostuneisiin vaikutelmiin. Analyysin kategorioiden vääristymisen estää tutkijan kyky pitää erillään tutkittavien kokemukset omista kokemuksista. (Kultalahti, Jokelainen, Tensing & Soini 2005, 44–51.) Koen teoriaohjaavan analyysin helpottaneen luokittelujen tekoa, koska viimeiset luokat olivat teoriasta ennalta määrättyjä. Ensimmäisten luokitusten teko pelkistettyjen ilmausten perusteella puolestaan antoi enemmän painoa asukkaan äänelle ja antoi mahdollisuuden tarkistaa teorian painotuksia työn edetessä. Kiinnitin huomiota kysymysten johdattelevuuteen aloittamalla haastattelut asukkaiden itsensä määrittelemillä merkityksillä Oranssilla asumisesta. Olen myös pyrkinyt tuomaan asukkaiden eriävät näkemykset tulevaisuudesta objektiivisesti esille. Kaiken kaikkiaan analyysin tekeminen oli sisäpiiriläisenä haastavaa ja johdopäätösten teko subjektiivisen objektiivisesti vielä haastavampaa. Kyselytutkimuksen tilastollisen analyysin valmistuminen auttoi saamaan laajempaa pohjaa tuloksille.

4.6.2 Käsitteiden, menetelmien ja toteutuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkin Oranssin asumismallia asukkaan kokemuksena, mutta olen poiminut Oranssi yhdistyksen julkisesta puheesta käsitteet yhteisöllisyys ja omaehtoisuus. Omaehtoisuus ja omatoimisuus paljastuivat osaksi laajempaa käsitettä nimeltään osallisuus. Yhteisöllisyys ja osallisuus muodostuivat tutkimukseni pääkäsitteiksi. Valitsin menetelmäksi sekä kaikille jaettavan kyselyn että kaksi ryhmähaastattelua. Aineiston pohja on laajempi ja edustaa paremmin asukkaita kuin pelkästään haastattelut. Olen pyrkinyt saamaan kyselylomakkeen avulla myös etäisyyttä ja objektiivisuutta tutkittavan ilmiöön. Valitsin ryhmähaastattelun yksilöhaastattelun sijaan saadakseni tasa-arvoisemman aseman tiedonantajien ja tutkijan välille. Asukkaan oma ääni tuli esille sekä keskustelunomaisessa haastattelussa että kyselyn avoimissa vastauksissa. Vastaajien motivaatio osallistua tutkimukseen näkyy sekä haastatteluun ilmoittautuneiden määrässä, 11 asukasta, että avointen kysymysten vastauksissa, joihin eräät olivat vastanneet erittäin laajasti ja kantaottavasti.

Haastatteluihin ilmoittautuneiden lisäksi pyysin muutamaa vähemmän aikaa tai nuorempaa asukasta mukaan haastatteluihin. Kaikille ryhmähaastatteluun tulijoille annettiin mahdollisuus osallistua tarjoamalla kullekin ryhmälle 6–8 eri aikaa yhteisen verkkokalenterisovelluksen kautta. Haastatteluihin valikoituivat ne asukkaat, joille useimmille löytyi yhteinen aika. Pienenkin haastatteluryhmän ajan järjestäminen osoittautui melko haastavaksi tehtäväksi, vaikka olin varannut haastatteluiden tekoon viisi viikkoa.

Kyselyjen vastausprosentti jäi kuitenkin kohdejoukkoa ajatellen alhaiseksi, vaikka 38 % on kiireisessä ajassamme melko hyvä prosentti. Katoon on saattanut vaikuttaa lyhyt, kahdeksan päivän, vastausaika. Muistutuspyynnön jälkeen asukkaat saivat vain kolme päivää lisäaikaa. Kohdejoukon osallistumistottumukset ovat voineet myös vaikuttaa kyselyn sivuuttamiseen. Osa asukkaista suosii osallistumista suoran toiminnan kautta. Vastauksia palautettiin jokaisesta ikäryhmästä ja vastaajien keski-ikä vastasi asukkaiden keski-ikää. Vastaamatta jättäminen voi johtua passiivisesta tyytyväisyydestä, jolloin luotetaan muiden kykyyn tai motivaatioon osallistua. Kyselylomakkeen kieli on voinut estää joidenkin vastaamista. Tiedotin jälkepäin tiedossani olleille suomenkielen taidottomille auttavani heitä tarvittaessa lomakkeen kääntämisessä. Yksi asukas halusi vastata lomakkeeseen kanssani ja hän vei tiedon käännöksestä ainakin yhdelle toiselle asukkaalle. Suurin osa suomea puhumattomista asuu suomenkielisen asukkaan kanssa samassa taloudessa.

Haastatteluiden alussa kerroin ryhmälle tutkimuksen tavoitteesta ja tutkimuksen luottamuksellisuudesta ja anonymiteetistä. Kerroin, että lopullisesta työstä osallistujat eivät ole tunnistettavissa ja mahdollisuudesta saada itseään koskevat tekstit nähtäväksi ennen julkaisua. Haastattelutilanteet olivat tilaisuuden luonteen nähden vapautuneita ja osallistujat puhuivat avoimesti myös aroista aiheista. Osa haastateltavista tunsivat toisensa ennestään, mutta osa ei ollut vielä tavannut toisiaan. Olen esitellyt aineistoa niin, että yksittäiset puheenvuorot eivät olisi nimettävissä tietyn asukkaan sanomisiksi tietyssä kohteessa. Olen maininnut tietyissä puheenvuoroissa, onko asukas asunut pitkään vai ei ja edustako hän pienempää vai isompaa kohdetta. Näin lukija voi arvioida mistä asemasta puheenvuoro on annettu. Minusta tuntui, että usealla asukkaalla oli paljon asiaa ja he toivoivat tutkimuksen auttavan asumismallin kehittämisessä. Tämä seikka on auttanut minua pysymään aikataulussa ja saamaan työ valmiiksi saman vuoden aikana.

5 TULOKSET

Tarkastelen tuloksia kolmesta eri aineistosta käsin. Pääpaino on ryhmähaastatteluilla, joita olen täydentänyt kyselyn tilastollisilla ja laadullisilla tuloksilla. Ensimmäinen haastatteluryhmä koostui asukkaista yksi, kaksi ja kolme ja toinen ryhmä asukkaista neljä, viisi ja kuusi. Aukkaat yksi ja kuusi ovat kahdesta eri pienemmästä asuinyhteisöstä, ja asukkaat kaksi, kolme, neljä ja viisi ovat kahdesta eri isommasta yhteisöstä.

5.1 Yhteisöllisyys Oranssilla

Haastatteluissa asukkaat määrittivät asumisen Oranssilla olevan ainutlaatuista, oman elämän näköistä asumista mahdollistavaa sekä maalaistunnelmaa tarjoava asumismuoto kaupungissa. Asumismalli nähtiin vaihtoehtoisena asumismuotona, tosin yhdelle kotoa suoraan muuttaneelle asumismuoto näyttäytyi ainoana vaihtoehtona. Tärkeiksi seikoiksi nousivat puutalojen, ympäristön ja edullisen vuokran lisäksi yhdessä tekeminen, naapuri-tuttuus ja yhteisöllinen lasten kasvatus. Asumista Oranssilla verrattiin sekä haastattelussa että lomakkeessa omakotitalo-asumiseen, jossa vapaus yhdistyy vastuuseen ja velvollisuuksiin huolehtia talosta. Eräs asukas kuvaa asuinyhteisöjen itsenäisyyden kannustavan sekä itse tekemistä että motivoivan oppimaan tekemään itse. Vähän aikaa asunut asukas kokee asumismallin isona vapautena ja mahdollisuutena tehdä itse asioita.

- Mä aina sanon, et me asutaan tääl niin kuin tää ois meidän oma talo. Jos oot valmis muuttamaan tai kuvittele tää niin kuin omaks taloks ja oot valmis sitä hoitamaan ja otat sen vastuun kans samalla tavalla. .. Silleen mä se ite miellän, sit mä niin kuin nään ja teen asioita, puutun asioihin, paremmin kun mä miellän et tää on niiku oikeesti meidän oma talo. Okei maksetaan vuokraa mut se mentaliteetti et täällä tehdään eikä soiteta jollekin jos jotain vähän...tai totta kai myös soitetaan, mut ollaan valmiita tekee ite ja oppimaan tekee ite.(asukas 1)

-Aika iso vapaus ja mieletön mahis tehdä ite kaikkii juttui..(asukas 3)

- Silloin sä uskallat ryhtyy asioihin.(asukas 1)

Kyselyssä vastaajat kertoivat asumisen olevan toisinaan työlästä ja haasteellista, mutta erittäin palkitsevaa. Asumisessa arvostettiin vapautta, naapuruhteita sekä mahdolli-

suutta tehdä ja päättää itse. Eräs asukas kirjoitti asumismallin olevan erityinen mahdollisuus paremman elämän puolesta.

Asukkaat mainitsevat jakavansa muun muassa talon ja sen ympäristön grilleineen ja saunoineen sekä yhteistoiminnan. Yhteistoiminta sisältää talon ja pihan huoltoon liittyviä töitä, yhteistä päätöksentekoa asioista, kuten yhteisten tilojen käytöstä, asukasvalinnoista ja pelisääntöjen sopimisesta sekä kaikenlaisesta yhdessä puuhaamisesta, seurustelusta ja juhlimista. Asuinyhteisössä jaetaan haastateltavan mukaan enemmän kuin tavanomaisessa asumisessa. Yhteisöllisyys merkitsee tiedonantajille paljon kanssakäymistä, läheisyyttä ja vastuuta.

Kyselyssä lähes kaikki asukkaat arvioivat suhteitaan naapureihin joko hyviksi tai melko hyviksi. Yksi asukas arvioi suhteensa olevan toisten kanssa hyvät ja toisten kanssa huonot ja yksi asukas totesi, ettei hänellä ollut suhteita naapureihin. Vuorovaikutusta naapurin kanssa oli kyselyn mukaan keskimäärin päivittäin. Kyläilyä naapurilla, avun antamista tai saamista sekä yhteistyötä oli keskimäärin viikoittain. Kyselyssä vastaajat nostivat mahdollisina syinä poismuuttamiselle asumismallin toimimattomuuden tai naapuruston välinpitämättömyyden (9kpl), mutta yleisimpinä syinä mainittiin asunnon koko (16kpl) sekä talon terveydelliset seikat, kuten sisäilma (10kpl).

Miellekarttaa tehdessä molemmat haastatteluryhmät yhdistivät yhteisöllisyyden yhdessä tekemiseen, vuorovaikutukseen, toisten huomioon ottamiseen sekä tukeen ja turvaan. Yhteisöllisyys sanana myös aiheutti närkästystä. Se oli kahden asukkaan mielestä yhteiskunnallisessa keskustelussa väärin käytetty sana ja se on muuttunut rumaksi ja ärsyttäväksi sanaksi.

Toinen ryhmä toi esille jaon yhteisöllisyyden ja ”extemporeyhteisöllisyyden” välillä, jossa jälkimmäinen tarkoittaa spontaanisti syntyvää yhteistoimintaa ilman, että toimintaa on suunniteltu ja järjestetty etukäteen isolla joukolla. Yksi asukkaista kertoo kaipaavansa enemmän spontaanisti syntyviä talkoita, jotka syntyvät esimerkiksi yhden naapurin haravoidessa pihaa ja toisten tullessa seuraksi. ”Yhteisöllisyyden tulisi tulla takarivosta”.

Yhteisöllisyys ei johda ensimmäisen haastatteluryhmän mukaan suoraan luottamuksen syntyn. Aukkaat toivoisivat, että voisivat olla luottavaisia naapuriensa suhteen, mutta ymmärtävät rajojen asettamisen tärkeyden. Luottamus koettiin henkilökohtaisesti ansaittavana asiana. Asuinyhteisön vaihtuvuuden nähtiin myös vaikuttavan luottamuksen tasoon.

-Luotatteko naapureihinne?

-Toisiin luotan ja toisille en antais ikinä enää kotiavaimia...enkä päästäis ovesta sisään (aurua)...meillä on ollut aika vaihtelevaa. (asukas 2)

-Se ei tee ihmistä automaattisesti luotettavaksi vaikka se asuu sun naapurissa, vaikka sä toivoisit niin. Vaik alkuun sitä asennoituu, et toi on mun naapuri et vois luottaa...ehkä tietyis asioissa voi, sellaisis helpois, mut omat rajat on kuitenkin. (asukas 1)

-Riippuu vähän asioista. Sit pystyy kuitenkin luottaa et saa apua jossain juttuis tosi helposti...varmaan johtuu siitä että porukkaa vaihtuu. (asukas 3)

Molemmissa ryhmissä koettiin, että naapuriin saattoi luottaa avun saamisessa. Avun tarpeeksi mainittiin muun muassa sairastumisen yhteydessä tarvittava apu, taloudellinen apu ja lastenhoito apu. Kyselyssä asukkaat ilmaisivat antavansa tai saavansa naapurilta apua keskimäärin viikoittain.

Yhteisöllisyyteen kuuluu ensimmäisen ryhmän mukaan myös epäily, epäitsekkyys ja itsekkyyys, hässäkkä ja riita. Epäitsekkyyttä nähtiin edellyttävän yhteistoiminnassa, mutta sana herätti toisessa vastaajassa ajatuksia itsekkyydestä. Yhteisöstä löytyy myös itsekkyyttä, mikä ilmenee vastaajan esimerkissä erään asukkaan hiekoittaessa tien kotioveltaan autolleen kun toinen naapuri taas hiekoittaa koko pihaa. Itsekkyuden läsnäolo puolestaan herättää epäilyä. Epäily kohdistuu siihen, ovatko muut tehneet osuutensa töistä.

Yhteisöllisyys koetaan intiiminä ja toisinaan ”iholle tulevana”, mikä selitettiin asuntojen huonolla äänieristyksellä. Naapurin niistämisestä lähtien kaikki äänet kuuluvat omaan kotiin. Asukaan mukaan voidaankin puhua pakkojakamisesta. Asumismuotoon liittyy tietty jakamisen pakko, kun kuulee naapurinsa elämää enemmän kuin haluaisi ja yhteisössä naapuri tunnetaan melko hyvin. Myös yhteinen toiminta ja yhteisöllisyys tekevät asioista avoimempia.

-Kun se naapuri on niin lähellä tämmösessä systeemisssä et se on niinkun nahalla. Se on kiusallistakin miten paljon niist ihmisistä tietää. Kun kaikki kuuluu, talot on sellaisia ja tunnetaan..just ehkä se pakkojako. Mä oon niille myöhemmin tänne tulleille, joille on ollut hankalaa se sopeutuminen, niin kannattaa vakavasti miettiä onko tää se itselle sopiva muoto olla. Tässä on pakko hyväksyä se et ne ihmiset on tosi lähellä. Ja ne tietää sust enemmän kun sä haluaisit.(Asukas 2)

Yhteisöllisen asumismuodon ei nähdä sopivan kaikille ja myös osa pidempään asuneista on ajoittain pohtinut asumisuransa aikana, jaksavatko he näinkin läheistä kanssakäymistä naapuriensa kanssa.

Toisaalta läheisyys toi haastateltavien mukaan turvallisuuden tunnetta. ”tuntuu turvalliselta kun on tuttuja ympärillään” (asukas 5). Molempien ryhmien osallistujat puhuivat kokemuksestaan, että pieni välimatka tekee hyvää naapurisuhteissa ja liiallisen kaveruuden haittaavan naapurisovun säilymistä. Yhteisössä käsiteltävät asiat eivät silloin tule liian lähelle. Haastateltavat miettivät myös, mikä on omaa ja mikä yhteistä asunnon ulkopuolella, miten ne erotellaan ja onko asukas velvollinen lainaamaan tavaroitaan solidaarisuuden nimissä. Lopuksi he totesivat, että jokaisella asukkaalla on oma asunto ja jokaisen tulee itse vetää rajat läheisyyden ja jakamisen suhteen ja näitä rajoja tulee kunnioittaa.

Haastateltavat ottavat molemmissa ryhmissä puheeksi yhteisössä olevat roolit. Toiset kokevat, että rooleja voi vaihtaa tilanteen mukaan ja toiset pelkäävät saavansa tietyn roolin, josta on vaikea päästä eroon. Yhteisöihin syntyy esimerkiksi johtajan, myötäilijän, sooloilijan, mäkättäjän, vastaan hangoittelijan, vetäytyjän, innostujan, vanhemman ja uudemman asukkaan rooleja. Ensimmäisen ryhmän haastateltavien puheesta ilmenee, että suurempien yhteisöjen sisään on syntynyt myös pienempiä ryhmiä, jotka perustuvat esimerkiksi ystävyysuhteisiin, rappukohtaisuuteen tai vallankäytön pyrkimyksiin. Pitkään asunut asukas kokee yhteisön kommunikoinnin ja tasa-arvoisuuden parantuneen huomattavasti viime vuosina, eikä hän huomaa samanlaista ”poteroitumista” kuin aiemmin.

Erilaisuuden arvostaminen mainitaan tutkimuksen useassa eri aineistossa. Miellekartan teon yhteydessä syntyi keskustelua aiheesta:

-..Toiset viihtyy enemmän omissa oloissaan ja toiset ei. Ei pidä pakottaa ketään sosiaalistumaan, otetaan toiset huomioon, niin riittää.(asukas 6)

-Erilaiset taustat tukevat toisiaan, meitä on täs niin monta eri ikähaarukkaa, eri työssä, eri koulutustaustaa, perheellisisiä ja ei perheellisiä, meitä on kaikkii mahdollisii ryhmiä, niin ne tasapainottaa mukavasti toisiinsa.(asukas 4)

Myös asukkaiden eri arvostuksen kohteet tulee sietää, eikä ottaa asioita liian vakavasti:

-Yks kasvattaa hienoi kukki ja toinen tulee ja..(näyttää käsillään saksimista, asukas 1)(Ryhmä nauraa)

-Olen asunut hyvin monella tavalla Suomessa ja ulkomailla eri yhteisöissä ...kyllä ollut varsin opettavainen kokemus tämä Oranssi ja todella on joutunut tekemään töitä tiettyjen erilaisten katsantokantojen suhteen toisten ymmärtämisessä.(asukas 6)

Asukkaat puhuvat molemmissa ryhmissä yhteisön päätöksenteon byrokratisoitumisen ja vapaan tekemisen tasapainon löytämisestä. Ajan myötä asukkaat ovat laatineet yhteistoimintaan liittyviä sääntöjä toimivuuden parantamiseksi, mutta he haluavat jättää tilaa vapaalle ja uudelle tekemiselle. Asukkaiden erilaisuus sääntöjen ja vapaan tekemisen tasapainottelun välillä aiheuttaa myös ns. ”hässäkkää”.

5.2 Yhteisöllisyyden säröt

Yhteiseen toimintaan liittyvät jatkuvat neuvottelut ja ristiriidat, mikä saa pitkäaikaiselta asukkaalta nimityksen hässäkkä. Hässäkkää voi syntyä mistä vain ja sitä syntyy varsinkin keväisin, kun asukkaat ovat talven jälkeen enemmän tekemisissä toistensa kanssa. Mahdolliset erimielisyydet eivät näytä johtavan riitaantumiseen, vain kaksi asukasta oli riidoissa toisen asuinyhteisön asukkaan kanssa, 30 asukasta ei ollut kenenkään kanssa riidoissa ja 4 jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

Sanan riita kohdalla osallistujat kuitenkin miettivät pitkö mellekarttaan kirjoittaa, mitä yhteisöllisyyden pitäisi olla vai mitä se oikeasti on. Yhteisön todellisuudessa syntyvät riidat tulevat esille kautta koko tutkimusaineiston. Riitojen syntymistä selitettiin liiallisella läheisyydellä, eri roolien yhteentörmäyksellä tai asukkaiden erilaisilla taustoilla.

Yksi asukas kuvasi, miten tiedon puute remonttitoissa aiheuttaa turhautumista, koska on vaarana, että asukas, jolla on eniten valtaa saa tahtonsa läpi.

-Kaikilla on tosi paljon sitä intoa, mut jos ei ihan tiedetä tarkkaan, niin sit sitä tulee (sisään hengitys)..et kyl välillä huudetaan toisillemme. Kaikki aina sovitaan. Ja sit on hyvät karonkat.(asukas 1)

Muidenkin Oranssin asuinyhteisöjen asukkailla on kokemuksia kärjistyneistä konflikteista, jotka he ovat onnistuneet ratkomaan itsenäisesti. Pitkäikäisen kohteen yhteisön neuvottelutaidot ovat parantuneet alun vaikeuksien jälkeen; asukkaan mukaan kokouksissa ei enää tapella eikä kiroilu ole suotavaa. Puheenvuoroissa nousee esille asukkaita yhdistäviä ihanteita kuten itse tekeminen, autonomia, solidaarisuus naapurien kesken, oikeudenmukaisuus asukasvalinnoissa ja puutalo asuminen. Lisäksi kyselyssä asukkaat kokevat hyvin tärkeänä vaikuttamismahdollisuudet ja osallistumisen talon kunnossapitoon.

Sääntöjen vähäiseen rikkomiseen haastateltavat vastasivat puuttuvansa itse tukeutumalla talokansiosta löytyviin sääntöihin. Epäselvissä tai hämmentävissä tapauksissa asukkaat pyrkivät keskustelemaan keskenään ja ratkaisemaan asiat yhdessä. Asukkaan jatkuvaan sääntöjen laiminlyötiin puuttuminen on talokokouksen tai hallituksen asia. Puuttuminen tuntui herättävän epävarmuutta ja asukkaat toivoivat selkeytystä asiaan hallitukselta.

5.3 Osallisuus Oranssin asuinyhteisöissä

Oranssilla asukkaiden toiminnalliseen osallistumiseen liittyy sekä sosiaalisiin suhteisiin liittyvä yhteisön toiminta että päätöksentekoon liittyvä yhteisten asioiden hoito. Yhteisön tarjoamina osallisuuden edellytyksinä voidaan katsoa sekä Oranssi yhdistyksen tarjoamat että oman asuinyhteisön tarjoamat mahdollisuudet.

5.3.1 Osallistumisen edellytykset

Oranssin tarjoamat mahdollisuudet osallistumiseen ovat haastateltavien mukaan oma tila, suuri vapaus tehdä asioita omatoimisesti sekä suuret vaikuttamismahdollisuudet

asuinyhteisöstä yhdistyksen hallitukseen asti. Ensimmäisessä ryhmässä osallistujat toteavat, että asukkaalla on mahdollisuus hakea Oranssin hallitukseen ja jopa puheenjohtajaksi, jos kiinnostusta tai aikaa on. Ryhmässä kaksi koettiin kohteiden olevan autonomisia ja asukkaiden olevan tasavertaisia. Hierarkkisuuden puute tekee ristiriitatilanteiden selvittämisestä kuitenkin haastavampaa.

Asukkaan valmiudet osallistumiseen vaihtelevat. Haastatteluihin osallistuneet mainitsivat osallistuvansa toimintaan, koska se on mielekästä ja tekemällä oppii uutta, mutta osallistuvansa myös velvollisuuden tunteesta. Velvollisuuden tunne syntyi sekä sosiaalisesta paineesta että omasta tietoisuudesta vastuunkantajana:

-Ja se, et on sitoutunut johonkin juttuun, niinku ne lapset on vietävä ulos vaikkei huvittais. Pakko se on nyt tehdä. Mut kivaa on aina yhdessä. Se vahvistaa sitä yhteisöllisyyttäkin ja sitä fiilistä et taas ollaan saatu jotain aikaseks.(asukas1)

Uudempi asukas toteaa, että osallistumien tuo myös vaikutusvaltaa siihen, mitä tehdään. Hän katsoi myös, että jos on valmiuksia tekemiseen, niin siihen löytyy tilaa:

-Miten itse kukin voi vaikuttaa asumiseen liittyviin asioihin?

-No, käytännön juttuhin, et ne hoituu, niin, välillä tuntuu et on aika vähän sellast aktiivista porukkaa, jotka on niist kiinnostunut. Onhan aina joku tai pariikin, mutta ei silleen et hulluna yhdessä hoidettais. Silleen saa vaikuttaa aika paljonkin jos on virtaa ja aikaa, niin pystyy tekee kaikenlaista. Mut esimerkiks lumityöt, ei oo liikaa sellast aktiivista porukkaa sit kuitenkaan.

Haastateltavat kokivat osallistumisen palkitsevan usealla eri tasolla, kuten oppimisen, onnistumisen ja vaikuttamisen tasolla, mutta osa kaipasi myös palautteen tai tunnustuksen saamista Oranssin työntekijöiltä. Osallistumattomuuden syiksi he mainitsivat fyysisen esteen tai ajan puutteen.

Ryhmässä pohdittiin asumismallin tai yhteisöllisyyden edellyttävän asukkailta uskallusta tehdä tai ehdottaa. Asukkaat vaihtoivat kokemuksia siitä, miten ovat yrittäneet kannustaa hiljaisempia tai vetäytyvimpiä asukkaita osallistumaan. Ratkaisua on haettu esimerkiksi kiertävästä isännöintivuorosta, perehdytyksestä ja kokousvirkaileijoiden roolien kierrättämisestä. Alle 2 vuotta asunut asukas kertoo uskalluksestaan toimia ensimmäistä kertaa sihteerinä yhteisössä:

-Otin ensi kertaa tehdäkseni, eikä se niin hirveetä ollut. Kyllähän ne mun pöytäkirjat on vähän läkäläkä, sitä ei kukaan ole täällä arvioimassa.(asukas 4)

Asukkaan valmiuksien osallistumiseen nähtiin kehittyvän ajan kanssa, mutta todettiin myös, ettei kaikkia kiinnosta aktiivinen osallistuminen. Kyselyssä annettiin ideana tiedonkulkuun muun muassa lisää kannustusta ja tukea työntekijöiltä remonttitöissä. Yhteisten pelisääntöjen kirjaaminen nähtiin myös helpottavan uusien asukkaiden osallistumista kun he saavat tietää, mitkä ovat toiminnan raamit.

Haastatteluiden keskusteluissa oltiin huolissaan kohteesta riippuen, milloin uusien asukkaiden ja milloin vanhojen asukkaiden osallistumattomuudesta. Eri kohteissa asuvat asukkaat, joista asukas yksi on asunut useamman vuoden ja asukas kolme vasta kuusi kuukautta, keskustelevat uusien asukkaiden motiiveista asua Oranssilla:

-Et ois enemmän kiinnostunut..ne (hakijat) kyl kirjoittaa sen hakemuksen tosi kauniisti, mut sit loppujen lopuks halpa vuokra ja biletyspaikka. Se on kurja meiniki..mitä täällä tapahtuu kanssa, mut sit tulee niit ihmisii, jotka haluaa tuoda sitä uutta, on kiinnostunut oikeesti. (asukas 1)

- Mut ton tajuaa varmaan sit kun on asunut jonki aikaa. Sit saattaa muuttua se, et mitä se tarkoittaa se asuminen. (asukas 3)

- Sitä toivoo et vois antaa mahdollisuuden, vaik ne (uudet asukkaat) haluisikin vaan juhlia ja ne näkis et hei, täs mä voin oppia jotain muuta ja...(asukas 1)

- ...Ja totta kai se menee myös niin, ettei kaikkia kiinnosta...(asukas 3)

Toisen kohteen asukas oli huolissaan asuinyhteisönsä olemattomasta vaihtuvuudesta ja vanhojen asukkaiden ”leipääntymisestä” talkoisiin. Toisessa kohteessa asukas koki tarvitsevansa kannustusta työntekijöiltä, koska koki jääneensä yksin uusien asukkaiden kanssa.

Useimmat kohteet ovat kuitenkin kokeneet suurta asukasvaihtuvuutta viime vuosina, kun pitkään asuneet ovat muuttaneet pois. Uusien tuleminen nähtiin ilmaa puhdistavana seikkana, mutta myös oman vastuun lisääntymisenä. Jumiutuneita käytäntöjä ei nähty aina toimivina ja pitkään asunut pohtii, minkä verran hänen on viisasta neuvoa uusia tulokkaita. Toisaalta hän näkee vaarana, että virheet tulevat toistettua, mutta toisaalta

hän ei haluaisi siirtää huonoja käytäntöjä uusille tulokkaille. Hän on kannustanut uusia asukkaita tekemään pienempiä askareita omatoimisesti ilman, että esimerkiksi kukkapenkin värimaailman valitsemista tarvitsee alistaa useille kymmenille eri mielipiteille kokouksessa. Yksi haastateltavista toivoo, että asumismalli muotoutuisi aina senhetkisten asukkaiden mukaan niin, että hyvät käytännöt säilyisivät ilman, että perinteistä tulisi taakkaa. Perehdytys on vaihtelevasti käytetty menetelmä uusien asukkaiden muuttaessa sisälle. Sen hyödyllisyys nähtiin muodostuvan perehdyttäjän omasta perehtyneisyydestä. Haastateltavat mainitsivat myös talokansiot, joista löytyy rakennuksen huoltoon ja käytäntöihin liittyvää tietoa sekä asukkaiden itsensä laatimat säännöt kyseiselle asuin-kohteelle. Ne nähtiin hyvänä uutena menetelmänä siirtää tietoa. Talokansioon viittaamalla on helpompi puuttua naapurin tekemisiin tai tekemättä jättämissiin. Keskikokoisen kohteen asukas koki kokoukset tärkeinä tiedonkulun kannalta. Kyselyn mukaan noin kaksi kolmasosaa asukasta koki saavansa tietoa asumiseen liittyvissä asioissa melko hyvin tai erittäin hyvin, yksi kolmasosa asukasta koki saavansa tietoa vaihtelevasti. Kuukaan ei kokenut saavansa tietoa melko huonosti tai todella huonosti.

5.3.2 Vaikuttaminen ja päätöksenteko

Päätöksentekoon osallistuminen koettiin kyselyssä pääsääntöisesti tärkeäksi ja asukkaat kokevat voivansa vaikuttaa keskimäärin paljon tärkeäksi koettuihin asioihin. Kaksi asukasta 36:sta koki, ettei voi vaikuttaa ollenkaan yhteiseen päätöksentekoon ja kolme asukasta, että voi vaikuttaa hieman. Molemmissa haastatteluissa tuli ilmi, että isommassa kohteessa kokoukset voivat olla uuvuttavia tai turhauttavia. Kokousten pitäminen ja asioista päättäminen on yhden isomman kohteen asukkaan mielestä lisääntynyt.

...Kaikesta tehdään niitä päätöksiä.. ennen oli iisimpää, nykyään tuntuu et pikkujutut voi kääntyä hankaliks ja niit sit pohditaan, välillä turhaan mietitään kaikkii juttui, niinku mun mielestä turhia juttuja...viime vuonna ennen talkoita mietittiin tunti, et mitä nakkeja ja miten organisoidaan...ennen sitä enemmän mentiin ja tehtiin...(asukas 5)

Asukasvalintaprosessi puhutti paljon ensimmäisessä ryhmässä vaativuutensa vuoksi. Asukkaat kokivat olevansa vastuussa oikeudenmukaisesta ja talon dynamiikkaa huomioivasta asukasvalinnasta. Asukkaat pohtivat myös eri vallankäytön mahdollisuuksista

kokouksissa. Miten asiat esitellään, kuka saa äänensä kuuluviin, kuka on tavannut haki-
jan ja miten kertoo hänestä.

.....niin, ettei kenen sukua saada eniten paikalle. Sen näkee et kenen ka-
vereita on hakemassa, et miten ne on siel kokouksessa. Sit on niit jotka to-
si aggressiivisesti lobbaa...niinkun äänekkäät pärjää täälläkin. Jos on hil-
jainen ja tarttis enemmän kannustusta siihen et sanois oman mielipiteen,
aika vähän niit kuullaan, siis edelleenki. (asukas 2)

Tuttujen ja sukulaisten suosimisen yrityksiä esiintyy asukasvalintakokouksissa, mutta
ryhmän haastateltavat arvostivat oikeudenmukaisuutta ja riskin ottamista valitsemalla
tuntematon asunnontarvitsija. Eräs asukas toteaa kokouksissa olevan kaikki perusval-
lankäytön välineet käytössä. Pahimmillaan vaikuttaminen on ollut röyhkeyttä, äänek-
kyyttä, vähättelyä ja kiristämistä. Hän on nähnyt asumisuransa aikana erilaisia kausia,
jotka ovat vaihdelleet yksinvallasta tai ryhmäsuhteisiin liittyvästä vallasta demokraatti-
sempaan keskustelevaan toimintaan.

Vaikuttaminen vuokran nousuun puhuttaa paljon sekä ensimmäisessä ryhmässä että
kyselyn tuloksissa ja jakaa mielipiteet. Oranssin vuokrataso koettiin edullisena ja sen
mahdollistavan esimerkiksi epäsäännöllisen työn tuloilla elämisen, mutta kyselyissä tuli
myös ilmi pelkoja vuokrankorotuksista. Alhainen vuokra oli 17 vastaajalle 36:sta erit-
tään tärkeää. Motiivi asukastöihin osallistumiseen syntyy mahdollisuudesta hillitä vuok-
ran nousua. Eräät asukkaat pohtivat, ovatko niin sanotut alhaiset vuokrat enää validi
perustelu osallistumisen korkealle asteelle, koska he eivät koe vuokria enää edullisina.
Toiset puolestaan kokevat vuokrat edelleen hyvin edullisina ja yksi asukas toteaa, että
olisi valmis tekemään vielä enemmän töitä.

5.3.3 Osallisuuden kokemus

Osallisuuden kokemus syntyi tiedonantajien puheessa omaehtoisuudesta, itse laadituista
säännöistä ja mielekkyydestä saada tehdä itse. Parhaimmillaan toiminta on yhdessä
miettimistä, suunnittelemista ja tekemistä. Yhdelle asuminen Oranssilla merkitsee hä-
nen koko elämäänsä. Uudempi asukas näkee, miten aiemmin tehdyt työt kantavat nyt
hedelmää. Kyselytutkimuksen avoimeen kysymykseen, minkälaisena asukas kokee

asumisen Oranssilla, 10 vastaajaa kertoi olevansa onnekas tai onnellinen ja 8 vastaajaa mainitsi joko vapauden asumisessa tai mahdollisuuden vaikuttaa asumiseen. Myös tunne hyväksytyksi tulemisesta oli vahvaa asukkaiden keskuudessa. 13 asukasta koki tulevansa melko paljon ja 16 asukasta hyvin paljon hyväksytyksi. 7 asukasta ei osannut sanoa tuleeko hyväksytyksi, ja kukaan ei maininnut, ettei koe tulevansa hyväksytyksi.

Kysyttäessä kokeeko asukas yhteenkuuluvuuden tunnetta naapurustossa, lomakkeissa vastattiin: en ollenkaan tai hieman (11), melko paljon tai hyvin paljon (24), en osaa sanoa (2). Haastatteluissa yhteenkuuluvuuden tunnetta käsiteltiin eri elämän tilanteista käsin. Se voi asumisvuosien myötä lisääntyä tai ikääntyessä ja asukasvaihtuvuuden myötä vähentyä. Toiset eivät koe sitä tärkeänä, kunhan asukkaat tulevat toimeen keskenään. Yhteenkuuluvuuden tunne voi konkretisoitua asuinalueen ulkopuolella kohdattaessa, jolloin naapuri tuntuu erityiseltä. Iltaa ei kuitenkaan lähdetä viettämään vain naapurin kanssa alueen ulkopuolelle. Yhteenkuuluvuuden tunnetta lisää erään haastateltavan mielestä asukasvalintamalli, jossa asukkaat valitsevat uuden asukkaan ja sitä myötä syntyy erityinen suhde valitun asukkaan ja asuinyhteisön jäsenten välille. Toisessa haastatteluryhmässä asukkaat toivoivat järjestävänsä useammin yhteisiä juhlia. Yhdessä oleminen olisi vastapaino yhdessä tekemiselle.

Pitkään Oranssilla asunut haastateltava ottaa puheeksi pelkonsa muuttaa pois, hän pelkää kasvaneensa ikään kuin kuplassa ja vieraantuneensa todellisesta aikuisten elämästä. Puoli vuotta asunut puolestaan ei näe asumismallin mukaista asumista erillisenä muusta todellisuudesta, mutta näkee kuitenkin alueen saarekkeena keskellä kaupunkia. Hän kutsuu asuinyhteisöä myös naapuriyhteisöksi, joka on kevyempi versio perheestä. Yksi asukkaista näkee asumismuodon pikemminkin itse valittuna elämäntapana, jossa hänellä on mahdollisuus tarkastella itseään yhteisön näkökulmasta.

-Sen takia mä asuun täällä, et mä koen et tää on se asumismuoto miten pitää asua: ihmisten kanssa sä jaat asiat, on ihanaa et ihmiset myös peilaa sitä sun juttua, joka sanoo, toivottavasti, et hei, mitä sä teet? Se on tosi kasvattavaa asua yhteisössä. Jos sä asut pidempään..jos sä muuttaisit pois, sä ehkä näkisit tosi paljon hyviä puolia mitä sä et nyt nää. (asukas 1)

Asukkaat pohtivat läpi aineiston, milloin on sopiva aika muuttaa pois Oranssilta. Puhetta herättää nuorisoiän ylittäneiden asukkaiden asuminen. Oranssille voi hakea alle 25-

vuotiaat, mutta asumiselle ei ole asetettu yläikärajaa. Asukkaita mietityttää, voidaanko asumista kutsua nuorisoasumiseksi ja onko tarpeellista asettaa yläikäraja. He pohtivat myös tapahtuuko kaikissa kohteissa tarpeeksi vaihtuvuutta vai nouseeko jossain kohteissa asukkaiden keski-ikä korkeaksi? Toisaalta asukkaat toivovat moninaisuutta asumiseen myös iän puolesta, koska pitävät pitkäikäisten asukkaiden kokemusta arvokkaana yhteisölle. Myös sitoutuminen ja osallistuminen talojen kunnostukseen nähtiin olevan kytköksissä yläikärajattomuuteen. Muutamissa kohteissa koettiin suuren asukasvaihtuvuuden olleen uhka toiminnan jatkuvuudelle ja toivottiin tukea työntekijöiltä asumismallin idean säilyttämisessä.

5.4 Ekologisuus

Kyselyn vastauksissa ekologisuutta pidettiin melko tärkeänä. Lisäksi avovastauksissa oli kaksi mainintaa ekologisuudesta, josta toinen viittasi asumiskustannusten laskemiseen energiasäästöjen myötä ja toinen toivoi ekologisempia ratkaisuja. Kumpikaan ryhmä ei ottanut ekologisuutta puheeksi haastatteluissa ja asian merkitystä kysyttäessä asukkaat vastasivat ekologisuuden syntyvän itse tekemisestä ja kierrättämisestä sekä ekologisten pesuaineiden tai rakennusaineiden käytöstä. Haastateltavat eivät kaivanneet modernimpaa tai viimeistellympää asuntoa. Puutaloa ja puulämmitystä arvostettiin kaikessa tutkimusaineistossa. Talojen lämmitysmuotoja ei kuitenkaan koettu aina ekologisina. Talviaikaan talojen vaatimattomuus tekee asumisesta työläämpää, kun kraanasta voi tulla vain kylmää vettä tai asuntojen sisälämpötila voi olla liian alhainen. Kukaan ei kuitenkaan maininnut poismuuttamisen mahdolliseksi syyksi asumisen varustelutasoa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ ORANSSI-ASUMISESTA

Tutkimuksen tarkoitus oli tutkia asukkaiden kokemuksia Oranssilla asumisesta. Tavoitteena oli selvittää, miten asukkaat kokevat asumismuotoon liittyvän yhteisöllisyyden ja omaehtoisen osallistumisen. Oranssin asuinyhteisöt voidaan määritellä paikallisuuden, muodollisuuden, toiminnallisuuden sekä symbolisuuden perusteella. Asukkaat kokevat asuinyhteisönsä paikallisena, toiminnallisuuteen painottuvana yhteisönä, jossa yhteisöllisyys vahvistuu keskinäisen vuorovaikutuksen ja toiminnan kautta. Lehtosen (1990, 30) mukaan yhteisössä toimiminen tulee olla vapaaehtoista ja toiminnan tavoitteiden tulee olla jäsenten hyväksymiä. Oranssilla asuinyhteisön jäsenyys perustuu vapaaehtoisuudelle ja syntyy asukkaan allekirjoittaessa vuokrasopimuksen, jolloin asukas kuitenkin sitoutuu asuinyhteisön käytäntöihin.

Asukkaiden yhteistoimintaa ovat asukastyöt liittyen talon kunnossapitoon sekä oman autonomisen asumiskulttuurin ylläpitäminen. Kuten Harju (2003, 73) toteaa, tarvitsee yhteisö idean, jonka pohjalta voi syntyä jäsenet toisiinsa liittyvä tahto. Asukkailla on yhteisten tavoitteiden lisäksi myös jaettuja ihanteita, kuten halu tehdä yhdessä omaehtoisesti ja autonomisesti, oikeudenmukainen päätöksenteko, vastuuntunto taloista, kulkuskriittisyys sekä tuen ja vastuun jakaminen. Myös Tiina Kupari (2010, 8, 40) näkee Oranssin yhteistoiminnan toimivuuden perustuvan osaksi siihen, että asuntoa hakevat nuoret ovat kiinnostuneita omaehtoisesta ja yhteisöllisestä asumisesta. Asuinyhteisöjen yhteenkuuluvuuden tunne näyttää perustuvan asukkaiden mielestä enemmän yhteiseen toimintaan ja vuorovaikutukseen kuin jaettuun ideologiaan ja kulttuuriperintöön, joita eivät välttämättä kaikki asukkaat jaa. Asukkaat kokevat yhteenkuuluvuuden tunteen eri näkökulmista käsin ja siksi yhteisöllisyyden kokemusta ilmenee eri yhteisötyypeissä, kuten taulukko 3:ssa näkyy.

TAULUKKO 3. Oranssin asuinyhteisöjen määrittäminen yhteisötyyppien mukaan.

yhdistävän tekijän luonne	yhteisön tyyppi	yhteenkuuluvuuden tunteen ilmeneminen
alueellinen: <ul style="list-style-type: none"> • paikallinen, melko autonominen asuinyhteisö 	alueellinen yhteisö	<ul style="list-style-type: none"> • paikallisuus lisää ➤ useampaan eri yhteisöön kuulumisen haastaa
muodollinen: <ul style="list-style-type: none"> • vuokrasopimuksen teko, jäsenyys 	muodollinen yhteisö	<ul style="list-style-type: none"> • valitseminen ja valituksi tuleminen lisää ➤ pelkkä jäsenyys ei muodosta luottamusta naapuriin
vuorovaikutus ja yhteistoiminta: <ul style="list-style-type: none"> • yhteiset säännöt ja käytännöt • yhteiset tavoitteet, kuten talojen kunnossapito yhteistoiminnassa ja yhteinen päätöksen teko, itse hallinnointi • runsas kanssakäyminen ja vastavuoroisuus • yhdessä vietettävä vapaa-aika • yhteiset kokemukset 	toiminnallinen yhteisö	<ul style="list-style-type: none"> • yhteinen toiminta ja onnistumiset sekä yhteisiin sääntöihin sitoutuminen • yhdessä oleminen tekemisen vastapainona lisäävät yhteenkuuluvuuden tunnetta ➤ asukkaan valmiudet osallistumiseen ja elämäntilanne haastavat ➤ yhteisön valmiudet tarjota mahdollisuutta osallisuuden kokemukseen
jaettu kulttuuriperintö ja ihanteet: <ul style="list-style-type: none"> • itse tekeminen, itse organisoituminen • oman näköinen puutaloasuminen • kulutuskriittisyys • vapauden, tasa-arvoisuuden ja solidaarisuuden ihanne 	symbolinen yhteisö	<ul style="list-style-type: none"> • Jaetut arvot ja ihanteet voivat lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta ➤ arvojen moninaisuus haastavat yhteenkuuluvuuden tunnetta

Asukkaat kokevat asumiseen liittyvän paljon kanssakäymistä, jakamista ja vastavuoroisuutta ja he kokevat voivansa luottaa naapuriavun saamiseen. Keski-Luopan (2007, 6, 9) mukaan luottamus syntyy riittävästä vuorovaikutuksesta, mikä tuo turvallisuuden tunnetta, kun tietää avun olevan saatavissa sitä tarvittaessa. Turvallisuuden tunne näkyi tuloksissa myös vahvana hyväksytyksi tulemisen tunteena. Viitaten Kiilakoskeen (2007, 12–13) ja Eskeliseen ym. (2012, 239) turvallisuus tai turvattomuus vaikuttaa merkittävästi nuorten mahdollisuuksiin ottaa haltuun omia tilojaan. Voidaan katsoa, että turvallisuutta kokevat asukkaat rohkaistuvat ottamaan toimijan roolin yhteisössä, mikä mahdollistaa osallisuuden kokemuksen.

Asukkaat puhuivat paljon yhteisistä neuvotteluista, hahmottelivat normeja ja pohtivat sisäisen hierarkian mahdollisuudesta tasa-arvoisuuden ihanteesta huolimatta. Liian läheisistä väleistä aiheutuva ryhmäajattelu tai ihmissuhteisiin perustuvan vallankäytön (Ahokas 2011, 199–201; Kopakkala 2005, 34–35,42) oli myös koettu joissain asuinyhteisöissä vaikeuttavan yhteisön toimintaa. Liiallisen ryhmän kiinteyden tai riitaisten kokousten nähtiin vaarantavan hiljaisempien äänien kuulumisen. Näin ollen yhteisön puutteellinen keskustelukulttuuri voi muodostua osallistumisen esteeksi.

Yhteenkuuluvuuden tunteen kokemisen käsittely toi esille ristiriitaista tietoa. Haastatte- luissa eräät eivät pitäneet tunnetta kovin merkityksellisenä, kun taas kyselyssä se koeti- tiin melko tärkeänä. Saastamoisen (2003, 167) mukaan kuulumisen tunne ilmenee sa- mankaltaisuuden tunteena, mikä yleensä myös synnyttää toisten erilaisten henkilöiden ulkopuolelle rajaamisen. Tulosten mukaan asuinyhteisöissä moninaisuus ja erilaiset mielipiteet koetaan kuitenkin rikkautena, vaikka niiden nähdäänkin vaikeuttavan pää- töksentekoa. Tulokset vastasivat Nivalan (2008, 170–171) toteamusta yhteisöön kuulu- misen kokemuksen perustumisesta samaistumiseen yhteisön muihin jäseniin, sitoutumi- seen yhteisön arvoihin tai kiinnittymiseen sen kulttuuriin, historiaan tai aatteelliseen perustaan. Siihen nähden, että asuinyhteisöt näyttävät tulosten mukaan toimivan hyvin, omaavan vahvan oman toimintakulttuurin sekä jäsenten jakavan paljon yhteistä ja hy- väksyvänsä toisensa, yllättävän harva tunsi vahvaa yhteenkuuluvuuden tunnetta. Toi- saalta yhteenkuuluvuuden tunteen perustuminen vahvemmin yhteiseen toimintaan ja vuorovaikutukseen kuin jaettuihin ihanteisiin ja arvoihin mahdollistanee paremmin eri- laisuuden kunnioittamisen ja avoimuuden.

Sami Myllyniemi (2008, 103–105) toteaa nuorisobarometrissa nuorten yhteenkuulu- vuuden tunteen yleisesti vähentyneen ja epäilee ilmiön johtuvan nykypäivän ihmisten kuulumisesta useampaan yhteisöön. Asukkaan identifioituminen useampaan eri ryh- mään sekä vaihteleva tarve samaistumiseen voisi mahdollisesti selittää yhteenkuulu- vuuden tunteen intensiteetin vaihtelut. Yhteenkuuluvuuden tunteen kokeminen saattaa liittyä asukkaan elämäntilanteen lisäksi myös sekä hänen osallisuuden valmiuksiin että hänen asuinyhteisönsä valmiuksiin tarjota mahdollisuuksia osallisuuden kokemiseen. Tuloksissa ilmeni asukkaiden nähneen asumisuransa aikana asuinyhteisöissään myös ulkopuolelle rajaamista epätasa-arvoisine vallankäyttöineen.

Oranssin asumismalli tarjoaa konkreettista yhteisöllistä toimintaa, jossa toteutuu edelleen tänä päivänä asukkaiden vahva osallistuminen. Asukas voi löytää useita erilaisia osallistumisen muotoja ja mahdollisuuksia osallistumisvalmiuksiansa kehittämiseksi. Yhteisöjen melko vahvan autonomisuuden vuoksi asuinyhteisöissä on eroja niiden kyvyssä edistää osallisuuden mahdollisuuksia. Malli itsessään voi kuitenkin mahdollistaa vahvan osallisuuden kokemisen.

TAULUKKO 4. Osallisuuden kokemuksen rakentuminen Oranssin asuinyhteisöissä.

YHTEISÖ	ASUKAS
<p>Yhdistyksen tarjoamat mahdollisuudet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jäsenyys yhteisössä • vallan jakaminen asuinyhteisöille • hallitustöihin osallistuminen • työntekijöiden osaaminen ja tuki <p>Asuinyhteisön tarjoamat mahdollisuudet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • suora vaikuttaminen yhteisön sisäisiin asioihin, autonomisen aseman ylläpitoa • pyrkimys tasa-arvoisuuteen päätöksenteossa • Toimiva yhteisöllisyys • hyväksyvä, erilaisuutta kunnioittava ilmapiiri • tiedot ja taidot • jäsenien kannustaminen osallistumiseen ja osallisuuteen 	<p>Yhteisöön kuulumisen kokemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yhteenkuuluvuuden tunne • toimijuus, yhteisön toimivuuden kehittäminen • sitoutuminen asuinyhteisön käytäntöihin ja tavoitteisiin <p>Osallistumisen muodot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sosiaalisiin suhteisiin osallistuminen, kuten yhdessäolo, vastavuoroisuus, mielekäs toiminta, itsensä toteuttaminen • poliittisiin suhteisiin osallistuminen, kuten tiedon jakaminen, toiminnan suunnittelu ja päätöksenteko • vastuunotto muiden osallisuudesta <p>Asukkaan valmiudet osallisuuteen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • motivaatio • tiedot ja taidot • tietoisuus mahdollisuuksista • sosiaaliset valmiudet

Tulosten mukaan asukkaan osallisuuden tasot tiedon, suunnittelun, päätöksenteon sekä mielekkään toiminnan suhteen näyttävät melko vahvoilta. Asukkaan rooli voi vaihdella vastaanottavasta tai aktiivisesta jäsenestä vastuunottavaan toimijaan. Vastaanottavan jäsenen roolissa asukas voi tulla valmiiseen asuntoon ja tyytyä olemaan vuokralainen, joka osallistuu silloin tällöin kokouksiin ja talkoisiin. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että Oranssilla asukkaan rooli koetaan enemmän toimijan näkökulmasta ja asukkaat odottavat toisiltaan yhteisvastuullisuutta tavoitteidensa saavuttamiseksi. Asukkaat olivat jon-

kin verran huolissaan osallistumattomuudesta asuinyhteisöissään ja ovat yrittäneet ratkaista asiaa eri tavoin esimerkiksi kannustamalla osallisuuteen ja edistämällä tiedon kulkua. Tiina Kupari (2010) toteaaakin osallistumisen mahdollistuvan, kun asukkaalla on riittävät resurssit ja motivaatiota.

Asukkaita motivoivat osallistumiseen mukava yhdessäolo, pyrkimys yhteisön autonomian ja tee-se-itse -kulttuurin säilyttämiseen sekä oppiminen ja itsensä toteuttaminen ryhmässä. Yhteisön autonomia näyttää olevan sekä yhdistyksen että asukkaiden toive. Asukkaat arvostavat asumiseen liittyvää vapautta. Tee-se-itse -kulttuuri kuvastaa myös vahvaa toimijuutta. Kiilakoski, Gretschel ja Nivala (2012, 17–18) kuvaavat itsensä toteuttamisen, arvokkaaksi kokemisen ja mielekkään toiminnan tarpeiden täyttyvän kuulumalla ja omaavalla vaikuttamismahdollisuuksia yhteisössä. Myös tulosten mukaan näyttää siltä, että vaikuttamismahdollisuudet edistävät asukkaiden itsensä toteuttamista, kun toiminnan ja asuinympäristön suunnitteleminen on asukkaiden hallussa.

Oranssin eri asuinyhteisöt näyttävät pyrkivän ratkaisemaan toimintansa ongelmat sisäisesti. Asuinyhteisöjen itsenäinen ongelmien ratkaisu tuo asukkaille valtautumisen kokemuksia onnistumisien myötä. Asukkaat toivovat kuitenkin ohjausta ja tietoa epäonnistumisen ja turhautumisen välttämiseksi. Ulkoista auktoriteettia, tässä tapauksessa Oranssin työntekijää, kaivataan käytännön töiden ohjaamisessa ja suuren vaihtuvuuden kokeneissa kohteissa myös kannustamaan ”yksin jääneitä asukkaita” Oranssilaisen kulttuurin ylläpitämisessä. Tiina Kupari (2010) on maininnut selvityksensä johtopäätöksissä asukasvaihtuvuuden vaikuttavan asukkaiden osallistumiseen. Näyttää kuitenkin edelleen siltä, että autonomisen tilan tarjoaminen asukkaille motivoi asukkaita organisoitumaan ja kehittämään toimintaansa.

Kuten Hokkasen ja Liikasen (2010) tutkimuksessa, jossa yhteisöasuminen näyttäytyi yhteiskunnallisena vaikuttamismuotona ja Mogan ja Neuvosen (2006, 29–30) selvityksessä, jossa kansalaisten välisen toiminnan ja elämäntapavalintojen kulutusvalintoineen nähdään olevan nykyajan politiikkaa, niin myös Oranssi-asuminen voidaan nähdä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen pyrkivänä elämäntapana. Kulutuskriittisyys, ekologisuus ja matalat asumiskustannukset näyttävät olevan tärkeitä motiiveja asukkaiden osallistumiselle. Itse tekemisen ihanne liittyy myös haluun ottaa oma elämä haltuun ja elää

vaihtoehtoisen mallin mukaan. Oranssi tarjoaa elämäntapayhteisöllisyyttä, joka perustuu muun muassa yhdessä tekemiseen, kulutuskriittisyyteen ja itse päättämiseen.

Tutkimuksen tulokset vastaavat Erosen (1990) ja Peipisen (2012) tuloksia, joiden mukaan Oranssin toimintamalli lisää osallistumismahdollisuuksia ja tarjoaa hyvät edellytykset osallisuuden kokemukselle. Peipinen (2012) toteaa johtopäätöksissään Oranssin luoneen niin sanotun vapaan asumisen, tee-se-itse- hengen ja yhteistoiminnan vyöhykkeen, mikä vastaa tutkimukseen osallistuneiden asukkaiden kokemuksia. Myös Eronen ja Peipinen toteavat toiminnan sisältävän kriittisen suhtautumisen kulutukseen. Ympäristön kokeminen omaksi (Kupari 2010; Wilenius 2003) ja nuorten arvostama vapaus (Hokkanen 2010) näkyvät vahvasti myös Oranssin asumisessa. Lamminsivun (2009) tutkimuksessa asukkaat kokivat yhteisön vahvuudeksi asukkaiden moninaisuuden ja toimivan asukasdemokratian, mikä vastaa myös Oranssin asukkaiden kokemuksia. Yhteisöllisyyttä edistää asukkaista itsestä yhteisesti lähtevä toiminta, kuten Wilenius (2003) toteaa nuorisoasuntoliiton asukkaiden ajatuksiin perustuen.

Tuulenkyllän asuinyhteisön turvallinen ja paljon voimavaroja antanut asumismalli koettiin myös vaikeuttavan sopeutumista yksilökeskeiseen ja kilpailukeskeiseen yhteiskuntaan (Ahvenainen ym. 2009). Osa Oranssin asukkaista toi esille samansuuntaisia ajatuksiaan koskien valintaansa asua edelleen Oranssilla. Myös Nivala (2008, 122) toteaa kansalaistoiminnan yhteisöjen tarjoavan riittävän pieniä yhteisöjä, mitkä helpottavat kuumumisen kokemuksen syntymistä olematta kuitenkaan yhtä intiimejä kuin perheyhteisöt.

7 POHDINTAA

Oranssi on yhdistys, joka tarjoaa asukkailleen mahdollisuuden laajentaa osallisuuttaan turvallisesta ryhmästä asuinyhteisöön ja edelleen yhdistyksen tasolle. Oranssin asumismalli näyttää tarjoavan hyvät puitteet asukkaan monitasoiselle oppimiselle, itsensä toteuttamiselle ja ihmisenä kasvamiselle. Antti Hautamäki (2005, 45–46) kirjoittaa kansalaisyhteiskunnan olevan poliittinen korkeakoulu, joka opettaa kansalaisille sellaisia yhteiskunnallisia taitoja, joita koulu ei opeta. Aloittaessani tutkimuksen tekoa eräs entinen asukas toi esille asumismallin voimaannuttavan ja valtaistavan vaikutuksen. Jatkotutkimuksen aiheena voisi tutkia entisten, jo Oranssilta poismuuttaneiden asukkaiden näkökulmasta, miten he kokevat hyötyneensä asumismallista. Ovatko heidän mukaansa osallistumisen valmiudet kehittyneet ja mitä se on merkinnyt heidän myöhemmälle elämälle? Jatkotutkimuksen avulla voisi myös selvittää, onko asukkaan osallisuuden kokemus laajentunut edelleen uusille yhteiskunnallisille areenoille. Vai voiko vaihtoehtoinen asumismalli vahvistaa kulttuurista syrjäytymistä, kuten Tuulenkylyn aikuisiksi kasvaneet lapset osittain kokivat?

Yhteisöt vuoroin kehittyvät ja vuoroin taantuvat. Oranssin asuinyhteisöt ovat dynaamisia, joissa talojen kunnostuksen vaiheet, asukkaiden kokoonpanot ja kiinnostuksen kohteet sekä asukkaiden eri elämäntilanteet vaikuttavat yhteisön muotoutumiseen. Yhteisöjen sopiva koko näyttää parantavan niiden toimivuutta, kykyä tehdä päätöksiä ja mahdollisuuksia osallistaa jäseniään. Pienemmistä yhteisöistä nousi esille puhe osallistumattomuudesta sekä suuren vaihtuvuuden aiheuttamasta turvattomuudesta, ja ne näyttävätkin olevan haavoittuvaisempia talojen edellyttämän suuremman työmäärän vuoksi. Yhteisvastuuperiaatteen jäsentymättömyys voi johtaa tietyn roolinhaltijan työtaakan kasvamiseen liian suureksi tai tehtävien tekemättä jättämiseen.

Tuloksissa ilmeni ristiriitoja, joiden välillä asukkaat etsivät tasapainoa. Näitä ovat byrokratian ja spontaanin tekemisen, ryhmädynamiikan toimivuuden ja osallistumisen mahdollisuuksien, sekä autonomian ja ohjauksen tarpeen välisen tasapainon löytäminen. Kokouksissa päätöksien teko voi mahdollistaa kaikkien kuulemisen ja yhteisen suunnittelun, mutta se voi toisaalta turhauttaa toimintaan orientoituneita asukkaita. Asuinyhteisöt tasapainottelevat jatkuvasti sääntöjen ja rakenteiden ylläpitämisen ja uudistumisky-

vyn välillä. Jatkuvasti uusiutuva yhteisö on aina keskeneräinen. Toisille se on vastuullisuuden harjoittelua ja toisille keskeneräisyyden sietämistä. Tätä kirjoittaessani on kaikista Oranssin kohteista lähtenyt suurin osa alkuperäisistä asukkaista. Tulevaisuudessa nousee tärkeäksi asukkaiden ja yhteisöjen valmius ottaa uusia asukkaita mukaan ja muuttaa tarvittaessa käytäntöjään ajankohtaisiksi.

Oranssin asumismalli on syntynyt nuorten omaehtoisesta toiminnasta. Nykyisille uudemmille asukkaille se on kuitenkin valmis malli, johon asukas perehdytetään. Asukkaat kokevat tulosten mukaan voivansa vaikuttaa melko laajasti asumiseensa, mutta kokevatko he alkuperäisten asukkaiden asettamat tavoitteet tai yhdistyksen perusidean omakseen vai tuntuvatko ne ulkopuolisen asettamilta? Tutkimuksen mukaan uudempien ja vanhempien asukkaiden välillä ei kuitenkaan ilmennyt selkeää eroa osallistumisen suhteen. Kokemus ulkopuolisuudesta voi mahdollistaa toimija-asukkaan muuttumisen ajan myötä asiakasasukkaaksi, joka odottaa pikemminkin osallistavaa palvelua. Harju (2010, 184) näkee kansalaisjärjestöissä ihmisten haluavan palkattua työvoimaa avuksi toiminnan järjestämiseen ja heidän karttavan vastuutehtävien hoitamista ja pohtii onko taustalla kiire ja mukavuuden halu.

Itse tekemisen väheneminen edellyttäisi vallan siirtoa hallintoon ja ammattilaisten palkkaamista, jolloin ammattilaisten asukkaiden puolesta tekeminen saattaisi lisääntyä. Asukastöiden siirtyminen ammattilaisille vähentäisi asukkaiden mahdollisuuksia yhteistoimintaan ja – oppimiseen. Tällöin saattaisi myös yhteistoimintaan perustuva yhteisöllisyys sekä itse tehdyn tuottama sitoutuminen heiketä. Yhdistyksen perusidea asukkaiden omaehtoisuudesta näyttää kuitenkin asukkaiden kokemusten mukaan säilyneen pääsääntöisesti hyvin. Työntekijöiltä toivotaan kuitenkin selkeästi lisää ohjausta sekä talojen korjaustöihin että perusidean ylläpidossa asuinkohteen elinkaaren eri vaiheiden tarpeiden mukaan.

Asuinyhteisöjen voima ja toimivuuden takaaja näyttää olevan toimiva yhteisöllisyys, asukkaan kokemus osallisuudesta asuinyhteisöön ja asuintaloonsa sekä sitoutuneiden asukkaiden halu kehittää toimintaa. Yhdistyksen perusidean ylläpitämiseen vaikuttaa myös hallituksen ja työntekijöiden kyky luottaa ja tukea asuinyhteisöjä niiden autonomisuuden säilyttämisessä. Kuten talojen kunnossa pitäminen vaatii huoltotöitä, myös asuinyhteisön toimivuus edellyttää panostusta. Asuinyhteisöt näyttävät kysely-

tutkimuksen valossa hyvinvoivilta, mutta yhteisöjen autonomisuuden vuoksi on vaara, että joihinkin voi kehittyä ajoittain negatiivisia valtarakenteita. Näen, että tulevaisuutta ennakoiden yhdistyksessä tulisi pohtia miten tuen ja ohjauksen tarve sekä asukkaiden toimijuuden säilyttäminen ratkaistaan.

Nykyisen autonomisuuden säilyttäminen asuinyhteisöissä tulevaisuudessakin edellyttää niiden toimivan dynamiikan, asukasvalinnan oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden, yhteisöjen kyvyn organisoitua sekä talon kunnostustöiden ohjauksen toteutumisen huomioimista. Asukkaiden asukasvalintaperusteita voisi tulosten mukaan mahdollisesti selkeyttää, jotta asujaimiston monimuotoisuutta saataisiin säilytettyä eikä asuinyhteisöihin pääsisi muodostumaan haitallisen tiiviitä ryhmiä. Työntekijöiden vähäinen määrä voi rajoittaa heidän mahdollisuuksiaan havaita yhteisöjen arjen toimivuutta. Toimivan viestinnän avulla voisi edistää asukkaiden ja hallituksen sekä työntekijöiden vuorovaikutusta. Asukkaiden ääntä voisi myös kartoittaa jatkossa muun muassa säännöllisillä kyselyillä. Mahdollisen seuraavan tutkimuksen Oranssin asumisesta voisi toteuttaa ulkopuolinen taho.

Mallin ylläpitäminen on yhteisön jäsenille työläs ja aikaa vievää, mutta myös palkitseva. Näen Oranssin asumismallin olevan arvokas valottaessaan yhteisöllisyyden ja osallisuuden sekä sen haasteiden ilmentymistä käytännön arkielämässä. Ihmisten omaehtoinen osallistuminen voidaan myös nähdä hallinnollisen toiminnan hidastajana ja sujuvuuden estäjänä (Häikiö 2008, 254). Nykyaikana puhe osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä jatkuu. Osallisuuden mahdollistaminen ja demokratian edistäminen ovatkin työläisiä toteuttaa. Aikamme mahdollistaa liittymisen yhteen samanhenkisten ihmisten kanssa ja uusi yhteisöllinen toiminta voi edistää demokratiaa arjen käytäntöjen tasolla (Saastamoinen 2003, 164, 171–172; Mokka & Neuvonen 2006, 92). Arjen demokratiaa on suora demokratiaa jokapäiväisessä elämässä. Mokka ja Neuvonen (2006, 103) näkevät ihmisten arvostavan yhä enemmän asioita, joita he saavat olla itse rakentamassa. Yhteiskunnan tulisikin taata kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytykset edistää ihmisten omaehtoista, ruohonjuuritasolta syntyvää toimintaa.

Yhteiskunnalliset liikkeet syntyvät yhteiskunnallisten olosuhteiden sietämättömyydestä ja toisenlaisen maailman toivosta. Peltokosken (2010, 208–210) mukaan liikkeet sekä määrittelevät ongelmia että pyrkivät organisoimaan luovaa ongelmanratkaisua, jolloin

ne näyttäytyvät keksimisen ja kehittämisen tiloina, jotka tuottavat uutta yhteiskunnallista todellisuutta. Myös innovaatiopolitiikan tutkija Niinikoski ja innovaatiojohtamisen professori Välimäki (2012) kirjoittavat kansalaisten lisääntyneen osallistumisen vaihtoehtoisilla vaikuttamismuodoilla tuovan esille kansalaisten oman poliittisen toiminnan, mikä laajentaa edustukselliseen demokratiaan perustuvaa demokratiakäsitystä. He näkevät myös tarpeen mahdollistaa ihmisten myönteisesti yhteiskuntaa uudistavat teot, jotta ihmisten pettymys nykyisen demokratian kykyyn reagoida muutoksiin ei purkautuisi tuhoavasti.

Myös nuorille tulee löytyä tila osallistua ja vaikuttaa poliittisen ja palvelujärjestelmän lisäksi kansalaistoiminnassa. Demokratian toteutuminen tulisi huomioida järjestöjen hallinnoissa ja nuorten mukaan ottamisessa toiminnan kehittämisessä. Näin ollen nuoren osattomuus yhdellä yhteiskunnan areenalla voi kompensoitua osallisuudella toisella alueella, mikä voi lisätä nuoren arvokkuuden tunnetta ja siten lisätä nuoren toimintakykyä toimia muillakin areenoilla. Yhteiskunnan tulisi mahdollistaa tiloja, joissa nuoret voivat osallistua itse toiminnan organisoimiseen ja vastuun ottamiseen sekä saada tarvittaessa aikuisilta tukea.

8 OMA AMMATILLINEN KASVU

Tutkimuksen teko oli antoisaa ja olin usein tilanteessa, jossa minulle tuli paljon ajatuksia ja oivalluksia peilattessani kokemuksiani yhteisöllisestä asumisesta ja aineistosta esiin tulleita asioita lähdekirjallisuuteen. En saanut niistä kaikista kiinni ja vain osa päätyi työhöni. Työn tekeminen on ollut aikaa vievää, mutta samalla se on tuottanut paljon iloa oppimisen ja oivallusten kautta. Tutkimuksen tekeminen on ollut myös ajoittain yksinäistä ja raskasta aiheen läheisyyden vuoksi. Parityönä tehty tutkimus olisi voinut helpottaa etäisyyden saamista aiheeseen ja olisi voinut vastata keskustelun tarpeeseeni. Uskon kuitenkin palaavani vielä mieltäni askarruttaneihin aiheisiin myöhemmin.

Löytämäni käsitteet olivat laaja-alaisuudestaan huolimatta mielekkäitä tutkiessani Oranssin asumismallia asukkaan kokemana. Aiheen rajaaminen tuotti ajoittain vaikeuksia, mutta koen, että Oranssin kokonaisvaltaista asumismallia olisi vaikea kuvata kaapeammalla teorialla. Koen aiheen olevan edelleen ajankohtainen yhteiskuntamme ollessa suurten muutosten keskellä. Yksilöllistymiskehitys on jo muuttumassa kohti uusia yhteisöllisyyksiä. Nuorten ideoima asumismalli on yksi vaihtoehto monien yhteisöjen maailmassa. Olen osaltani saanut kirjoitettua auki Oranssin asuinyhteisöjen hiljaista tietoa, omaakin hiljaista tietoa hyödyntäen, yhdistyksen käyttöön.

Pohtiessani omaa rooliani tutkimuksen vaiheissa löysin aivan loppumetreillä toimintatutkimuksen periaatteet ja ymmärsin tehneeni eräänlaista toimintatutkimusta, päämääränäni nostaa hiljainen tieto esille edistääkseni avointa ja vapaata keskustelua sekä kriittisen yhteisön ylläpitämistä (ks. Heikkinen 2010, 224–227). Vaikka osuuteni tutkijana Oranssissa on päättynyt, jatkan yhdistyksen jäsenenä keskusteluihin osallistumalla ja toimintaa kehittämällä.

Yhteisökokemuksistani huolimatta oppimisprosessi on auttanut minua jäsentämään tietoni paremmin. Pystyn tulevaisuudessa soveltamaan täysipainoisemmin yhteisöihin ja osallisuuteen liittyvää osaamistani. Kyky ymmärtää osallisuuden ja yhteisöllisyyden monimuotoisuutta ja sen merkitystä ihmisen hyvinvoinnille on sosiaalialan työssä tärkeää. Sosionomi AMK osaa pohtia hyvinvointia ja osallisuutta sekä yhteiskunnan, yhteisön että yksilön näkökulmasta. Sosionomi (AMK) osaa myös analysoida epätasa-arvoa

ja huono-osaisuutta tuottavia rakenteita ja prosesseja alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. (Sosiaaliportti 2012.) Opintojeni myötä olen syventänyt ymmärrystäni osallisuuden merkityksestä eriarvoistumisen lieventäjänä ja olen saanut välineitä asiakkaiden osallisuuden lisäämiseen. Voin hyödyntää paremmin omaa kokemustani kolmannen sektorin mahdollisuuksista osallisuuden kokemuksen tarjoamisessa, mutta näen myös palvelujärjestelmän voivan lisätä tuntuvasti asiakkaan osallisuutta.

Sosionomi (AMK) osaa toimia sosiaalisen asiantuntijana moniammatillisissa työryhmissä sekä edistää asiakkaan turvaverkostojen toimintaa (Sosiaaliportti 2012). Eri yhteistyötyyppien ja niiden toimivuuteen liittyvien tekijöiden tunnistaminen tulee edistämään kompetenssieni kehittymistä alalla. Asiakkaiden ja palvelujärjestelmän ammattilaisten yhteistyö palvelujen suunnittelussa tulee oletettavasti lisääntymään ja toivottavasti yksilöllistymään. Sosionomi osaa kehittää ja johtaa sosiaalialan osaamista, työyhteisöjä ja palveluja moniammatillisena yhteistyönä (Sosiaaliportti 2012). Osallisuus koskee sekä asiakkaiden että työyhteisöjen hyvinvointia. Sekä työntekijän että työyhteisön hyvinvoinnin kannalta on tärkeää tunnistaa ja mahdollistaa osallisuuden mahdollisuudet sekä yhteisöllisyyttä tukevat tekijät. Tutkimuksen teon myötä olen myös kehittänyt tutkimuksellista osaamistani, jota toivon voivani hyödyntää tulevan työympäristöni kehittämisessä.

Voin tulevaisuudessa tukea yksilöiden osallisuutta tunnistamalla osallistumistapojen moninaisuus, niin että jokaiselle löytyy oma mielekäs tapa osallistua. Sosionomina saan kuunnella nuoria, heidän tarpeitaan, ja olla mukana tukemassa heidän uusia ratkaisuja elää tässä maailmassa. Nykyaikana vallalla oleva eriarvoistumisen lisääntyminen voi merkitä myös kaventuneita mahdollisuuksia tai valmiuksia toteuttaa unelmia. Opiskelun aloittamisen motiivini, muutostyön näkökulma osattomuuden muuttamisessa osallisuudeksi, on säilynyt vahvana. Toivon voivani innostaa nuoria uskomaan vaikuttamismahdollisuuksiinsa omassa elämässä ja tukea heidän osallisuusvalmiuksien kehittymistä, sekä yksilö- että yhteisötasolla sekä ajaa heidän rinnallaan heille tärkeitä asioita.

LÄHTEET

- Aaltonen, Kimmo 2007. Osallistuva nuori. Teoksessa Anu Gretschel ja Tomi Kiilakoski (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura, julkaisuja 77; Opetushallitus, nuorten osallisuus-hanke ja Humanistinen ammattikorkeakoulu, sarja A 3, 22.
- Ahokas, Marja 2011a. Ihmisten väliset suhteet. Teoksessa Eero Suoninen, Anna-Maija Pirttilä-Backman, Anja Riitta Lahikainen ja Marja Ahokas Päivittäinen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 141–184.
- Ahokas, Marja 2011b. Ryhmät ja niiden väliset suhteet. Teoksessa Eero Suoninen, Anna-Maija Pirttilä-Backman, Anja Riitta Lahikainen ja Marja Ahokas Päivittäinen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 185–242.
- Ahvenainen, Jani; Ropponen, Pekka; Tiuhonen, Anna 2009. Yhteisöllisyys voimavarana. Kasvaminen Tuulen kylän yhteisössä. Pieksämäki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Anttiroiko, Ari-Veikko 2003. Kansalaisten osallistuminen, osallisuus ja vaikuttaminen tietoyhteiskunnassa. Teoksessa Pia Bäcklund (toim.) Tietoyhteiskunnan osallistuva kansalainen. Tapaus Nettimaunula. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 5/ 2003, 11–32.
- Bäcklund, Pia; Häckli, Jouni; Schulman, Harry 2002. Osallisuuden jäljillä. Teoksessa Pia Bäcklund, Jouni Häckli ja Harry Schulman (toim.) Osalliset ja osajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Helsinki: Gaudeamus, 7–17.
- Eronen, Seppo 1999. ”Tämä talo on vallattu” Tutkimus Oranssi ry:stä Helsingissä. Sosiologian laitos. Helsingin yliopisto. Pro gradu-tutkielma.
- Eräsaari, Leena 2009. Jos ratkaisu on yhteisö, niin mikä on ongelma? Teoksessa Karin Filander ja Marjatta Vanhalakka-Ruoho (toim.) Yhteisöllisyys liikkeessä. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura, 67–90.
- Eskelinen, Teppo; Gellin, Maija; Gretschel, Anu; Junttila-Vitikka, Pirjo; Kiilakoski, Tomi; Kivijärvi, Antti; Koskinen, Sanna; Laine, Sofia; Lundbom, Pia; Nilvala, Elina; Sutinen, Riikka 2012. Lapset ja nuoret kansalaistoimijoina. Teoksessa Anu Gretschel ja Tomi Kiilakoski (toim.) Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 118, 213–248.

- Eskola, Jari; Suoranta, Juha 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Granfelt, Riitta 2004. Hetkeksi jaetut maailmat? Kokemuksia vankilasta ja tuetun asumisen yhteisöstä. *Janus* 2004, 12 (2), 134–154.
- Gretschel, Anu 2008. Nuori. Ei asiakkaaksi, vaan vaikuttamaan nuorisotyön keinoin. Teoksessa Tommi Hoikkala ja Anna Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76, 242–262.
- Grönfors, Martti 1985. Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY.
- Hanhivaara, Pirjo 2006. Maailmaa syleilevä osallisuus. Osallisuuden suhde kouluun. *Nuorisotutkimus* 3:2006, 29–37.
- Harju, Aaro 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Harju, Aaro 2010. Puheenvuoro kansalaisyhteiskunnan tulevaisuudesta. Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry.
- Hautamäki, Antti 2005. Johdanto. Teoksessa Antti Hautamäki, Tommi Lehtonen, Juha Sihvola, Ilkka Tuomi, Heli Vaaranen ja Soile Veijola (toim.) Yhteisöllisyyden paluu. Helsinki: Gaudeamus, 7–13.
- Hirsjärvi, Sirkka; Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko; Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Heikkinen, Hannu L.T. 2010. Toimintatutkimus-toiminnan ja ajattelun taitoa. Teoksessa Juhani Aaltola ja Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistokeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 214–229.
- Hokkanen, Laura; Liikanen, Veli 2010. Vaikutusvaltaa! Kohti kansalaisvaikuttamisen uusia areenoja. Mikkelin ammattikorkeakoulu: Tutkimuksia ja raportteja - Research Reports 51.
- Horelli, Liisa; Haikkola, Lotta; Sotkasiira, Tiina 2008. Osallistuminen nuorisotyön lähestymistapana. Teoksessa Tommi Hoikkala ja Anna Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76, 217–242.

- Häikiö, Liisa 2005. Osallistumisen rajat. Valta-analyysi kestävän kehityksen suunnittelusta Tampereella. Tampere: Tampereen yliopisto. Akateeminen väistös-kirja.
- Kallavuo, Mikael 2008. Vallatun talon ikkunoista peilautuu omakuva. Teoksessa Leo Stranius ja Mikko Salasuo Talonvaltaus liikkeenä. Miksi squat ei antaudu? Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 19, 70–81.
- Kiilakoski, Tomi 2007. Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Anu Gratschel ja Tomi Kiilakoski (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura, julkaisuja 77; Opetushallitus, nuorten osallisuus-hanke ja Humanistinen ammattikorkeakoulu, sarja A 3. 8–20.
- Kiilakoski, Tomi 2011. Talotyön ja alueellisen nuorisotyön kehittäminen. Teoksessa Veronika Honkasalo, Tomi, Kiilakoski ja Antti Kivijärvi Tutkijat ja nuorisotyö liikkeellä. Tarkastelussa kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämishankkeet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 114, 153–252.
- Kiilakoski, Tomi; Gretschel, Anu 2012. Muistiinpanoja demokratiaoppitunnista. Millainen on lasten ja nuorten kunta 2010-luvulla? Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 57. Viitattu 10.9.2013 http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/muistiinpanoja_demokratiaoppitunnista.pdf
- Kiilakoski, Tomi; Gretschel, Anu; Nivala, Elina 2012. Osallisuus, kansalaisuus, hyvinvointi. Teoksessa Anu Gretschel ja Tomi Kiilakoski (toim.) Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 118, 9–34.
- Keski-Luopa, Leila 2007. Yhteisöllisyys-Hukattu luonnonvara. Psykoterapia 2007, 26 (1), 3–20.
- Kohonen, Kirsi; Tiala Toni 2002. Teoksessa Kirsi Korhonen ja Toni Tiala (toim.). Kuntalaiset ja hyvä osallisuus. Lupaavia käytäntöjä kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi. Helsinki: Sisäasiainministeriö ja Suomen Kuntaliitto, 5–8.
- Konttinen, Esa; Peltokoski, Jukka 2010. Liikkeet liikkeessä. Teoksessa Esa Konttinen ja Jukka Peltokoski (toim.) Verkostojen liikettä. Kansalaisyhteiskunnan tut-

- kimusportaali. Jyväskylän yliopisto, 2–23. Viitattu 10.10.2013
<http://kans.jyu.fi/tutkimuksia/kirja/liikekirja2.pdf>.
- Kopakkala Aku 2005. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita.
- Kultalahti, Leena; Jokelainen, Terhi; Tensing, Marianna; Soini, Hannu 2005. Osallistumisen ja vetäytymisen dynamiikkaa. Tutkijain vaihtelevat roolit laadullisessa toimintatutkimuksessa. *Kasvatus* 36 (1), 44–51.
- Kupari, Tiina 2010. Asukasosallisuus nuorisoasunnoissa. Nuorisoasuntoliitto ry.
- Kupari, Tiina 2011. Omaa kotia etsimässä. Nuorten asuminen 2010. Suomen ympäristö 1/2011. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- Kutsu Oranssi ry:n vuosikokoukseen 2012. Tuloste.
- Lamminsivu, Satu 2009. Yhteisöllisen asumisen merkitys asukkaalle. Tutkimus asuinyhteisö Pauluksen asukkaiden kokemana. Helsinki: Diakoniamattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007 – 2011. Opetusministeriö. Viitattu 10.11.2012
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisopolitiikka/kehittaemisohjelma/liitteet/lapsi_ja_nuorisopolitiikan_kehittamisohjelma.pdf
- Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:6. Viitattu 10.9.2013
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM06.pdf?lang=fi>
- Lehtonen, Heikki 1990. Yhteisö. Tampere: Vastapaino.
- Lukkarinen, Jani 2012. Elämäntilaa valtaamassa. Talonvaltaus ja neuvottelu nuoruudesta. Teoksessa Elina Pekkarinen, Kaisa Vehkalahti ja Sami Myllyniemi (toim.) Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä – Nuorten elinolot - vuosikirja 2012. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 131, Tiede; Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos; Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta, 192–206.
- Mokka, Roope; Neuvonen, Aleksis 2006. Yksilön ääni. Hyvinvointivaltio yhteisöjen asiassa. Helsinki: Sitran raportteja 69.
- Moran, Ian P. 2011. Punk. The do-it-yourself subculture. *Social Science Journal*: 10 (1), 58–65. Viitattu 1.9.2013 <http://repository.wcsu.edu/ssj/vol10/iss1/13>

- Myllyniemi, Sami 2008. Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 88. Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja 39. Opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto ja Nuorisoasiain neuvottelukunta.
- Myllyniemi, Sami 2009. Taidekohtia. Nuorisobarometri 2009. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 97. Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja 41. Opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto ja Nuorisoasiain neuvottelukunta.
- Niinikoski, Marja-Liisa; Välikangas, Liisa 2012. Uusi yhteisöllisyys muuttaa demokratiaa Helsingin Sanomat pääkirjoitus, Vieraskynä 24.2.2012. Viitattu 1.8.2013 <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/a1305556345835>
- Nivala, Elina 2008. Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys. Snellman instituutin A-sarja 24/2008. Kuopio: Snellman instituutti. Väitöskirja.
- Nuora 2011. Raportti lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman 2007–2011 toteutumisesta. Valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisuja nro 44. Viitattu 10.9.2013
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisopolitiikka/kehittaemisohjelma/liitteet/lanuke_2007-2011_arviointiraportti.pdf
- Nuorisoasumisen kehittäminen asukasohjauksella 2012. Avustushakemus. Tuloste.
- Nuorisolaki. Suomen säädöskokoelma no 72/2006.
- Nupponen, Terttu 2010. Ryhmärakentamisen tekijät, näkijät ja hyvät mallit. Teoksessa Markku Norvasuo (toim.) Asutaan urbaanisti, Laadukkaaseen kaupunkiasumiseen yhteisellä kehittelyllä. Espoo: Aalto-yliopisto, teknillinen korkeakoulu, insinööritieteiden ja arkkitehtuurin tiedekunta, yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus, 171–186.
- Oranssiasumisen ohjeet 2011. Yhteisöllisyys, aktiivisuus, vastuu. Tuloste.
- Oranssi i.a. Asuminen. Viitattu 20.10.2013 <http://www.oranssi.net/asuminen>
- Oranssin säännöt i.a. Oranssi yhdistyksen perustamissäännöt. Patentti- ja rekisterihallitus. Tuloste.
- Peipinen, Vesa; Lehtinen, Pekka; Paju, Maija; Porkola, Pilvi 1999. Oranssi ry -nuorten oma asuntotuotanto. Ympäristöministeriö ja Rakennustieto Oy. Helsinki: Rakennustieto Oy.

- Peipinen, Vesa 2012. Oikeus kaupunkiin! Oranssi kaupunkiliikkeenä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Pessi, Anne Birgitta; Seppänen, Marjaana 2011. Yhteisöllisyys. Teoksessa Juho Saari (toim.) Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus, 288–313.
- Rasimus, Ari 2006. Uudet liikkeet. Radikaali kansalaisaktivismi 1990-luvun Suomessa. Tampere: Tampereen yliopisto. Akateeminen väitöskirja.
- Rinne, Raimo 2011. Henkilökohtaistuva politiikka. Tutkimusmatkoja refleksiiviseen kansalaistoimintaan. Tampereen Yliopisto. Akateeminen väitöskirja.
- Saastamoinen, Mikko 2003. Elämäntapayhteisöt ja yhteisöllistämisen teknologiat. Identiteetti, ekspressiivisyys ja hallinnointi. Teoksessa Pekka Kuusela ja Mikko Saastamoinen (toim.) Ruumis, minä ja yhteisö. Kuopion yliopisto: Sosiaalipsykologian ja sosiologian laitos, Kuopion yliopiston selvityksiä E. Yhteiskuntatieteet 21, 163–198.
- Saastamoinen, Mikko 2009. Aikalaiskeskusteluja yhteisöllisyydestä. Teoksessa Karin Filander, Marjatta Vanhalakka-Ruoho (toim) Yhteisöllisyys liikkeessä. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura, 31–66.
- Salmikangas, Anna-Kristiina 2002. Osallisuutta yhdistysten kautta. Teoksessa Anu Gretschel Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Helsinki: Humak, 90–106.
- Sennett, Richardt 2002. Työn uusi järjestys. Miten uusi kapitalismi kuluttaa ihmisen luonnetta. Tampere: Vastapaino.
- Siisiäinen, Martti 1998. Uusien ja vanhojen liikkeiden keinovalikoimat. Teoksessa Kaj Ilmonen ja Martti Siisiäinen (toim.) Uudet ja vanhat liikkeet. Tampere: Vastapaino, 219–244.
- Siisiäinen, Martti; Kankainen, Tomi 2009. Järjestötoiminnan kehitys ja tulevaisuuden näkymät Suomessa. Teoksessa Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen. Oikeusministeriö 2009:5, 91–138.
- Sosiaaliportti 2012. Sosionomi (AMK). Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. Viitattu 12.10.2013 http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/

- Sotkasiira, Tiina; Haikkola, Lotta; Horelli, Liisa 2010. Building towards effective participation: a learning-based network approach to youth participation. Teoksessa Barry Percy-Smith ja Nigel Thomas (toim.) *A Handbook of children and Young People's Participation*. Lontoo ja New York: Routledge, 174–183.
- Stranius Leo 2008. Talonvaltaukset yhteiskunnallisena liikkeenä. Teoksessa Leo Stranius ja Mikko Salasuo *Talonvaltaus liikkeenä. Miksi squat ei antaudu? Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja* 19, 30–38.
- Stranius, Leo 2009. Epämuodollinen kansalaistoiminta- järjestötoiminnasta kevytaktivismiin. Teoksessa *Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen*. Oikeusministeriö 2009:5, 138–170.
- Suoninen, Eero 2011. Arjen sosiaalipsykologia. Teoksessa Eero Suoninen, Anna-Maija Pirttilä-Backman, Anja Riitta Lahikainen ja Marja Ahokas *Päivittäinen vuorovaikutus*. Helsinki: WSOY, 29–88.
- Toimintakertomus 2012. Oranssi ry:n toimintakertomus 2012, tuloste.
- Toiviainen-Koskinen, Aino; Kirveslahti, Mari 2012. Hakemus yhteisöille tarkoitettusta sosiaalisesta luotosta 27.1.2012. Tuloste.
- Tolonen, Tarja; Palmu, Tarja 2007. Etnografia, haastattelu ja (valta) positiot. Teoksessa Sirpa Lappalainen, Pirkko Hynninen, Tarja Kankkunen, Elina Lahelma ja Tarja Tolonen (toim.) *Etnografia metodologiana*. Tampere: Vastapaino, 89–112.
- Tuomela, Raimo; Mäkelä, Pekka 1998. Sosiaalisen toiminnan filosofia ja kollektiivisen toiminnan ongelmat. Jussi Kotkavirta ja Arto Laitinen teoksessa *Yhteisö, filosofian näkökulmia yhteisöllisyyteen*. Jyväskylä: SoPhi, Jyväskylän yliopisto, 199–215.
- Tuomi, Jouni; Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Vanhalakka-Ruoho, Marjatta; Filander, Karin 2009. Matkan opetukset. Teoksessa Karin Filander, Marjatta Vanhalakka-Ruoho (toim) *Yhteisöllisyys liikkeessä. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja*. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura, 375–386.

Wilenius, Katja 2003. Yksin vai yhdessä? Tutkimus yhteisöllisyydestä nuorisoasuntoliiton nuorisoasuntokohteessa. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsingin yksikkö.

Vilka, Hanna 2009. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

LIITE 1: Saatekirje

Hei Oranssin asukas!

Teemme opiskeluihimme liittyviä tutkimuksia Oranssilla asumisesta asukkaan näkökulmasta. Tutkimusten tavoitteina on selvittää miten asukas kokee asumisen Oranssin asumismallin mukaisesti. Ena tekee sosionomin (AMK) opinnäytetyötä Oranssin tilaamana ja Pyry tekee kaupunkimaantieteen kandidaatintutkielmaa Helsingin yliopistolle. Näihin liittyen jaamme kaikille asukkaille kyselyn, joka on suunnattu kaikille tällä hetkellä Oranssilla asuville henkilöille. Pyydämme palauttamaan kyselyä varten tuotuun palautuslaatikkoon jo ke 20.3.2013 mennessä. Kokemuksesi/mielipiteesi on meille tärkeä.

Kyselyn lisäksi etsimme asukkaita sekä ryhmä- että yksilöhaastatteluihin. Haastattelun teemoina ovat muun muassa yhteisöllisyys, osallisuus ja vaikuttaminen sekä odotukset tulevaisuuden suhteen. Toivomme haastatteluihin eri-ikäisiä osallistujia riippumatta siitä ovatko he asuneet pidemmän vai lyhyemmän aikaa Oranssilla tai ovatko he perheellisiä vai yksin asuvia. Haluamme haastatella sekä pää- että alivuokralaisia. Sinun näkemykseni on arvokas, oli se positiivinen, negatiivinen tai vaikka yhteisöllinen asumismuoto ei sinua kiinnostaisikaan.

Haastattelut nauhoitetaan tutkimuskäyttöä varten, ne käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti, ja nauhat tuhotaan tutkimuksen valmistuessa. Kyselyvastaukset annetaan myös nimettömänä ja ne tullaan analysoimaan tilastollisesti. Työstämme ei ole tunnistettavissa ketään yksittäistä vastaajaa. Kerättyä aineistoa saatetaan käyttää myöhemmin samojen tekijöiden jatkotutkimuksessa. Tutkimuksen tulokset auttavat kehittämään Oranssin asumistoimintaa entistä asukaslähtöisempään suuntaan.

Haastattelut on tarkoitus toteuttaa maaliskuun-huhtikuun aikana. Jos kiinnostuit ja haluat osallistua myös haastatteluun ota yhteyttä Pyryyn tai Enaan mahdollisimman nopeasti. Etukäteen osallistumisestasi kiittäen,

Lena Pascale (Ena) ja Pyry Rechartd

7. Mitkä ovat kuukausitulosi suurin piirtein keskimääräisenä kuukautena ennen veroja?

1. 0–1000 €
2. 1000–2000 €
3. 2000–3000 €
4. yli 3000€

8. Kuinka suuri osuus henkilökohtaisista nettotuloistasi (tulot verojen jälkeen) menee asumiskustannuksiin?

1. 0–20 %
2. 20–30 %
3. 30–40 %
4. 40–50 %
5. 50+ %
6. En osaa sanoa

9. Onko asumismenojen kattaminen tuloillasi...

1. Erittäin helppoa
2. Melko helppoa
3. Ei helppoa eikä hankalaa
4. Melko hankalaa
5. Erittäin hankalaa

10. Miten tyytyväinen olet seuraaviin asumiseesi liittyviin seikkoihin?

		Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön	En osaa sanoa
1	Asunnon koko	1	2	3	4	5
2	Asunnon kunto	1	2	3	4	5
3	Talon kunto	1	2	3	4	5
4	Piha-alue	1	2	3	4	5
5	Yhteiset tilat	1	2	3	4	5
6	Säilytystilat	1	2	3	4	5
7	Vuokrataso	1	2	3	4	5
8	Asukkaiden yhteinen toiminta	1	2	3	4	5
9	Asumisen ekologisuus	1	2	3	4	5
10	Turvallisuus	1	2	3	4	5
11	Hiljaisuus	1	2	3	4	5
12	Siisteys ja puhtaus	1	2	3	4	5
13	Alueen arvostus	1	2	3	4	5

11. Oletko havainnut asuinympäristössäsi seuraavia ongelmia?

		En	Vähän	Jonkin verran	Paljon
1	Epäsiisteyttä tai ilkivaltaa	1	2	3	4
2	Naapureiden aiheuttamia häiriöitä	1	2	3	4
3	Häiriköintiä ja uhkaavaa käyttäytymistä	1	2	3	4
4	Varkauksia tai vahingontekoja	1	2	3	4

12. Mitkä seikat saattaisivat vaikuttaa poismuuttamiseesi?

13. Missä seuraavista talotyypeistä haluaisit mieluiten asua?

1. Kerrostalossa
2. Rivitalossa
3. Paritalossa
4. Omakotitalossa
5. Muu, mikä? _____

14. Mikä asuntojen hallintasuhteista vastaa parhaiten toiveitasi?

1. Omistusasunto
2. Vuokra- tai työsuhdeasunto
3. Asumisoikeusasunto
4. Muu, mikä? _____

15. Mikä seuraavista olisi sinulle mieluisin asuinpaikka?

1. Kaupungin keskusta
2. Esikaupunki tai lähiö
3. Maaseututaajama tai kylä maaseudulla
4. Haja-asutusalue
5. Ulkomailla

16. Seuraavissa on erilaisia asumiseen liittyviä väittämiä. Oletko samaa mieltä vaiko eri mieltä niiden kanssa?

		Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
1	Sama varallisuusasema naapurustossani on myönteinen asia	1	2	3	4	5
2	Pidän eri kansallisuuksien asumista asuinalueellani myönteisenä asiana	1	2	3	4	5
3	Naapuruston samanhenkisyys on minulle tärkeää	1	2	3	4	5
4	Minulle ei ole suurtakaan merkitystä, millaisia ihmisiä asuinalueellani asuu	1	2	3	4	5
5	En toivoisi naapurustooni sijoitettavan erityisryhmien asuntoloita	1	2	3	4	5
6	Asukkaiden yhteistoiminta asuinalueella on minulle tärkeää	1	2	3	4	5
7	En mielelläni kerro muille, missä asun	1	2	3	4	5

17. Arvoi, kuinka tärkeänä asumisviihtyvyyteen vaikuttavana seikkana pidät alla olevia asioita

		Ei ollenkaan tärkeää	Hieman tärkeää	Jokseenkin tärkeää	Erittäin tärkeää	En osaa sanoa
1	Toimivat naapurisuhteet	1	2	3	4	5
2	Asuinalue	1	2	3	4	5
3	Oma piha	1	2	3	4	5
4	Talon kunto	1	2	3	4	5
5	Asunnon kunto	1	2	3	4	5
6	Alhainen vuokra	1	2	3	4	5
7	Asumisen ekologisuus	1	2	3	4	5
8	Yksityisyys	1	2	3	4	5
9	Vaikutusmahdollisuudet taloa	1	2	3	4	5

	koskevissa päätöksissä					
10	Osallistuminen talon kunnossapitoon	1	2	3	4	5

18. Oletko harkinnut muuttoa pois nykyisestä asunnostasi?

1. En ole muuttamassa siirry kysymykseen 21
2. Haluaisin muuttaa toiseen asuntoon samalla alueella, mutta mahdollisuudet ovat nyt huonot
3. Haluaisin muuttaa toiselle alueelle, mutta mahdollisuudet ovat nyt huonot
4. Aion muuttaa seuraavan vuoden aikana

19. Mikäli olet muuttamassa, millaiseen asumismuotoon olet muuttamassa?

1. Kerrostaloon kaupungin keskustaan
2. Kerrostaloon keskustan ulkopuolelle
3. Rivitaloon
4. Omakotitaloon
4. Maaseutumaiselle alueelle
5. En/emme vielä tiedä, millaiselle alueelle olen/olemme muuttamassa

massa

20. Mikäli haluaisit muuttaa mutta et voi, mikä on syy?

1. Oma taloudellinen tilanne
2. Lasten koulunkäynti/koulumatka
3. Päivähoitopaikan saanti
4. Työmatkan hankaloituminen
5. Omaisten tarvitsema hoiva
6. Muu syy, mikä? _____

21. Kuinka monta ystävää sinulla on? _____ ystävää

22. Kuinka moni ystävästäsi asuu samalla asuinalueella? _____ ystävää

23. Miten kuvailisit suhteitasi naapureihisi?

1. Erittäin hyvät
2. Melko hyvät
3. Melko huonot
4. Erittäin huonot
5. Hyvät toisten, huonot toisten kanssa
6. Ei suhteita naapureihin

24. Kuinka monen samassa Oranssin asuinalueessa asuvan kanssa...

1. tunnet olevan läheinen ystävä? _____ henkilön

2. tunnet olevan riidoissa? _____ henkilön

25. Kuinka usein...

		Päivittäin	Viikoittain	Kuukausittain	Harvemmin	En koskaan
1	juttelet naapureidesi kanssa?	1	2	3	4	5
2	kyläilet omalla asuinalueellasi?	1	2	3	4	5
3	olet antanut tai saanut naapuriapua?	1	2	3	4	5
4	teette yhteistyötä talonne tai ympäristönne asioissa?	1	2	3	4	5
5	Kokoonnutte päättämään yhteisistä asioista?	1	2	3	4	5

26. Tunnetko itsesi samankaltaiseksi vai erilaiseksi kuin muut Oranssin asukkaat?

1. Erittäin samankaltaiseksi
2. Melko samankaltaiseksi
3. Melko erilaiseksi
4. Hyvin erilaiseksi
5. En osaa sanoa

27. Tunnetko itsesi samankaltaiseksi vai erilaiseksi kuin muut kaupunginosan asukkaat?

1. Erittäin samankaltaiseksi
2. Melko samankaltaiseksi
3. Melko erilaiseksi
4. Hyvin erilaiseksi
5. En osaa sanoa

28. Koetko, että muut naapurustosi asukkaat hyväksyvät sinut?

1. En ollenkaan
2. Hieman
3. Melko paljon
4. Hyvin paljon
5. En osaa sanoa

29. Koetko yhteenkuuluvuuden tunnetta naapurustossasi?

1. En ollenkaan
2. Hieman
3. Melko paljon
4. Hyvin paljon
5. En osaa sanoa

30. Kuinka tärkeää sinulle on yhteenkuuluvuuden tunteen kokeminen naapurustossasi?

1. Ei ollenkaan tärkeää
2. Hieman tärkeää
3. Melko tärkeää
4. Erittäin tärkeää
5. En osaa sanoa

31. Miten paljon koet voitavasi vaikuttaa asuinyhteisössäsi?

		Ei ollenkaan	Hieman	Melko paljon	Hyvin paljon	En osaa sanoa
1	ympäristöön ja yhteisiin tiloihin	1	2	3	4	5
2	yhteiseen päätöksentekoon	1	2	3	4	5
3	yhteiseen tekemiseen	1	2	3	4	5

32. Kuinka tärkeää sinulle on kyetä vaikuttamaan seuraaviin asioihin asumisessasi?

		Ei ollenkaan tärkeää	Hieman tärkeää	Melko tärkeää	Erittäin tärkeää	En osaa sanoa
1	ympäristöön ja yhteisiin tiloihin	1	2	3	4	5
2	yhteiseen päätöksentekoon	1	2	3	4	5
3	yhteiseen tekemiseen	1	2	3	4	5

33. Koetko saavasi tarpeeksi tietoa asumiseesi liittyvissä asioissa?

1. Eritäin hyvin
2. Melko hyvin
3. Melko huonosti
4. Todella huonosti
5. Välillä hyvin, välillä huonosti
6. En osaa sanoa

Kommentteja tai ideoita liittyen tiedonsaantiin:

34. Minkälaisena koet asumisesi Oranssilla?

35. Mitä toiveita sinulla on Oranssin asumistoiminnan suhteen?

Kiitos vastauksistasi!

LIITE 3: Haastattelurunko

1. ASUMINEN ORANSSILLA

Minkälaista asuminen Oranssilla on?

apukysymykset:

Mikä sai hakemaan Oranssille?

Minkälaisena koet asumisen tällä hetkellä?

2. VAIKUTTAMINEN JA PÄÄTÖKSENTEKO

Miten koet voitavasi vaikuttaa asumiseen liittyviin asioihin?

apukysymykset:

-asunto, asuinympäristö/yhteiset tilat

-asumiskulut ja vuokra

-yhteiseen toimintaan

-asukasvalintaan

Miten yhteisistä asioista päätetään?

Mitkä tekijät vaikuttavat osallistumiseesi yhteisön/yhteiseen toimintaan?

3. NAAPURISUHTEET JA YHTEISÖLLISYYS

Mitä sinulle merkitsee yhteisöllisyys?

Ristiriitatilanteet?

Apukysymykset:

Mitä teette yhdessä?

Koetko yhteenkuuluvuuden tunnetta asuinyhteisössäsi? Tuleeko yhteisössä olla tietynlainen?

Minkälaisia ristiriitatilanteita olet kohdannut naapureidesi kanssa? Miten toimitte ristiriitatilanteissa? Miten toimitte kun sääntöjä rikotaan?

Luotatko naapuriisi, missä asioissa?

Minkälaista apua ja tukea saat/annat yhteisössä?

Yhteisöllisyyden edut ja hyödyt?

haitat ja vaivat?

Koetko asumisesi turvallisena?

Miten tarpeesi yksityisyyteen/yhteisöllisyyteen toteutuu?

4. TULEVAISUUS? (5v)

Mitä toiveita sinulla on Oranssin asumismallin suhteen?

Apukysymykset:

Minkälaista tukea yhteisösi saattaisi kaivata?

LIITE 4: Esimerkki sisällönanalyysistä

Esimerkki sisällön analyysin rakentumisesta Osallisuus-luokan alle

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä
uskallus ryhtyä	luottamus	yhteisön tarjoamat	osallisuus
dynamiikka, että kaikki uskaltaisi ehdottaa	tasa-arvo, sisään ot-taminen	osallisuuden mahdol-lisuudet	
ratkaisut kiertävistä tehtävistä	osallistaminen		
röyhkeyden ja äänekkyyden mahdollistama vaikuttaminen	asukkaan negatiivinen vaikuttaminen		
parhaillaan yhdessä tekemistä ja suunnittelemista	asukkaiden positiivinen vaikuttaminen		
uuden oppiminen saa osallistumaan	motivaatio	asukkaan valmiudet osallistumiseen	
valmius tehdä töitä asumiskustannusten hillitsemiseksi			
positiivinen velvollisuuden tunne, halu osallistua			
vastuuseen perustuvavelvollisuuden tunne			
kokoustamisen tärkeys tiedon kululle	tiedonkulku		
perehdytys			
aikaa osallistumiseen	elämäntilanne		